

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A
PEDAGOGICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vojtěch MARAT

2009

Katedra: Katedra geografie

Studijní program: Učitelství pro 2. stupeň základní školy

Studijní obor: Geografie – Občanská výchova

VÝVOJ ZAHRANIČNÍHO CESTOVNÍHO RUCHU V PRAZE V LETECH 1968-2008

THE PROGRESS OF TRAVEL MOVEMENT IN PRAGUE DURING YEARS 1968-2008

Diplomová práce: 09-FP-KGE-02

Autor:

Vojtěch MARAT

Podpis:

Adresa:

7. května 32/991

149 00, Praha

Vedoucí práce: Mgr. Klára Popková Ph.D.

Konzultant: Mgr. Jiří Stískal Ph.D.

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
75	15	21	0	30	3

V Liberci dne:

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

461 17 LIBEREC 1, Studentská 2   Tel.: 48535 2515   Fax: 48535 2332

Katedra: Geografie

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(pro magisterský studijní program)

pro (diplomant)   Vojtěch MARAT

adresa: 7. května 32/991 Praha

studijní obor (kombinace): občanská výchova - zeměpis

Název DP: Vývoj zahraničního cestovního ruchu v Praze v letech 1968-2008

Název DP v angličtině: The Progress of Travel Movement in Prague during Years
1968-2008

Vedoucí práce: Mgr. Klára Popková, Ph.D.

Konzultant: Mgr. Jiří Stískal, Ph.D. (Univerzita Karlova, Praha)

Termín odevzdání: květen 2009

Pozn: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 26.5.2008

.....
děkan

.....
vedoucí katedry

Převzal (diplomant): .....

Datum: .....

Podpis: .....

Název DP: Vývoj zahraničního cestovního ruchu v Praze v letech 1968-2008

Vedoucí práce: Mgr. Klára Popková, Ph.D.

Cíl:

1. Sestavení ucelené studie zahraničního cestovního ruchu na území hlavního města Praha v období 1968 – 2008.
2. Analýza vlivu zahraničního cestovního ruchu na vybrané aspekty území a jejich dopad na zaměstnanost obyvatelstva zájmového území v terciérní sféře daného období.
3. Analýza vybraných památkových objektů nebo celých oblastí zájmového území se zaměřením na jejich současný stav, využitelnost a přístupnost, včetně péče o ně ve zkoumaném období.
4. Využití tématu pro didaktické účely na 2. stupni základní školy.

Požadavky:

Konzultace na odborných institucích a ústavech, vztahující se k danému tématu. Terénní průzkum zájmového území, včetně pořízení fotodokumentace. Studium a práce s českou a cizojazyčnou literaturou. Základní práce na mapových výstupech prostřednictvím geografickými informačními systémy. Aplikace získaných výsledků práce pro didaktické využití.

Metody:

Shromáždění a následná analýza dat potřebných k zpracování diplomové práce. Použití SWOT analýzy k vyhodnocení získaných informací. Využití geografických informačních systémů k sestavení mapových výstupů. Pořízení vlastní fotodokumentace. Rešerše odborných literárních zdrojů. Terénní průzkum.

Literatura:

HESKOVÁ, M.; *Cestovní ruch pro vyšší a vysoké školy*; 1. vydání; Fortuna; Praha; 2006; 223s.; ISBN 80-7168-948-3

HORNER, S.; *Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času*; 1. vydání; Grada Publishing; 2003; 495s. ISBN 80-247-0202-9

INDROVÁ, J.; *Cestovní ruch I: Pro studium na VŠE*; 1. vydání; Oeconomica; Praha; 2004, 113s.; ISBN 80-245-0799-4

MAGISTRÁT HL.M. PRAHY; *Cestovní ruch v hl. m. Praze z pohledu statistických údajů*; 1. vydání; Český statistický úřad; Praha; 2007;80s.; ISBN 80-250-1361-8

SVOBODA, J.E.; *Praha 1945-2003*, 1. vydání, nakladatelství Libri; Praha; 2003, 357s., ISBN 80-7277-304-6

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Datum

Podpis

Poděkování:

Rád bych poděkoval vedoucí mé diplomové práce Mgr. Kláře Popkové, Ph.D. za veškerý čas a pomoc, který mi věnovala při zpracovávání práce. Stejně tak bych na tomto místě chtěl poděkovat konzultantovi Mgr. Jiřímu Stískalovi Ph.D. za odborné rady a pomoc. Nemalý dík patří i rodině a nejbližším, kteří mě při studiu neúnavně podporovali. Bez nich by tato práce nevznikla.

Resumé

Práce se zabývá vývojem cestovního ruchu v letech 1968-2008 na území hlavního města Prahy a jeho důsledky pro socioekonomickou sféru. V rámci jednotlivých historických kapitol je práce rozpracována ve třech úrovních. Historické, statistické a z pohledu památkové péče. V závěru jednotlivých částí je vypracována SWOT analýza, která zohledňuje všechny popsání aspekty a je shrnuta do závěru. Práce je doplněna o fotodokumentaci a mapové přílohy. V rámci didaktické části je vypracován projekt pro žáky základních škol.

Summary

This thesis deals with the progress of the travel movement in the area of the capital Prague in years 1968 - 2008 and the influence on the socioeconomic sphere. The work is divided into three levels in the context of the basic historical divisions (from the historical, statistic and monumental point of view). In the final part of each historical division there is the SWOT analysis, which considers all aspects described in the previous part. The SWOT analysis is concluded at the end of the work. The thesis is accomplished by the photo and map supplements. There is also a didactic part of the thesis, in which a school project for secondary school was evolved.

Resümee

Diese Arbeit befasst die Entwicklung des Fremdenverkehrs innerhalb der Hauptstadt Prag zwischen Jahren 1968 - 2008 und die folgende Auswirkung auf die sozioökonomische Sphäre. Im Rahmen einzelner historischer Kapitel wird diese Arbeit aus drei Sichten bearbeitet. Aus der historischen Sicht, aus der Sicht der Statistik und aus der Sicht der Denkmalpflege. Unter dem Fazit der einzelnen Kapitel wird die SWOT Analyse bearbeitet, die alle beschriebenen Aspekten berücksichtigt und resümiert wird. Die Arbeit wird mit einer Fotodokumentation und Landkarte-Beilagen ergänzt. Im Rahmen des didaktischen Teils wird das Projekt für Hauptschüler und Hauptschülerinnen bearbeitet.

Obsah

1. Úvod.....	9
2. Metodika práce.....	10
3. Období let 1968 - konec 70. let 20. století	12
3.1. Politická situace kolem roku 1968 a její důsledky.....	12
3.2. Cestovní ruch po roce 1968	13
3.3. Památková péče	21
3.4. SWOT analýza.....	30
4. Období 80. let 20. století	32
4.1. Politická situace 80. let	32
4.2. Cestovní ruch a jeho vývoj v 80. letech.....	33
4.3. Památková péče	38
4.4. SWOT analýza.....	41
5. Období od roku 1989 do současnosti	42
5.1. Sametová revoluce a politické změny po roce 1989.....	42
5.2. Cestovní ruch a jeho růst v porevoluční době.....	44
5.3. Památková péče	53
5.4. SWOT analýza.....	58
6. Didaktické využití	59
7. Fotodokumentace	67
8. Závěr.....	74
9. Seznam použitých zkratk.....	76
10. Seznam grafů	77
11. Seznam obrázků.....	78
12. Seznam použité literatury	79
13. Seznam příloh	82

1. Úvod

K volbě tématu mé diplomové práce mě vedla skutečnost, že Praha je městem, ve kterém jsem se narodil, prožil převážnou část svého dosavadního života a zároveň je městem, k jehož historii mám velmi blízký vztah. Dalším aspektem, který mě při výběru ovlivnil, byla bezpochyby osobní zkušenost s prací v oboru turistického ruchu a v neposlední řadě do jisté míry také návaznost na další obory, o které se zajímám a které v oboru cestovního ruchu budu moci uplatnit. Jedná se zejména o politologii a již zmiňovanou historii.

Samotnou práci jsem rozčlenil do tří historických etap, podle toho, jak se situace v cestovním ruchu a v zahraniční politice tehdejší ČSSR měnila. Tyto hlavní kapitoly budou následně členěny do podkapitol, které jsou zpracované ve třech úrovních. První úroveň je vždy zaměřena na politickou situaci a její důsledky pro cestovní ruch. Tato úroveň je především informativní, uvádí do problematiky a osvětluje důsledky, které se promítly do vývoje cestovního ruchu. Druhá úroveň, stěžejní, je vliv cestovního ruchu na obyvatelstvo a služby. Třetí úroveň bude zaměřena spíše na geografii kulturní. V této části se zabývám ochranou památek a péčí o kulturní dědictví hlavního města. Každá z historických etap měla svá specifika, proto každá z kapitol bude zakončena SWOT analýzou, ve které bude předchozí hodnocení shrnuto a v rámci závěru bude nastíněno, jakým směrem by se využití přílivu turistů v Praze mělo ubírat.

Ještě před samotným zahájením práce bych rád zdůvodnil kritéria rozdělení celé práce do třech základních časových období. Tyto příčiny lze označit za historicko-politické. První období je pod přímým vlivem událostí roku 1968 a procesu takzvané normalizace. Pro druhé období je charakteristické pozvolné uvolňování režimu a jeho pád. Toto období ovšem lze jen velmi těžko přesně datovat. Proto jsem zvolil jako druhou etapu období celých 80. let. Třetí období je rozděleno pro lepší orientaci do dvou kratších pasáží. První je od roku 1990 do roku 2000. Vymezené období je problematické svým přechodem od plánovitého k tržnímu hospodářství, druhá, probíhající po roce 2000, pak symbolizuje rozmach cestovního ruchu na úrovni vyspělých západoevropských zemí.

2. Metodika práce

K vypracování diplomové práce na dané téma jsem se rozhodl, protože mě k tématu váže hlubší zájem. Od samého začátku jsem věděl, že bude problematické získat některá data. Tento problém se týkal zejména statistických dat a fotodokumentací, které se vztahují k období komunismu v ČSSR. Jen velmi málo dat je dostupných v digitální podobě, proto bylo nutné oslovit instituce jako Ministerstvo pro místní rozvoj a agenturu Czech Tourism. Obě zmíněné instituce mi však nebyly schopny pomoci.

V první fázi práce jsem se věnoval spíše historickým souvislostem, v tomto případě nebyl s literaturou zabývající se problematikou nejmenší problém. Literatura faktu je velmi oblíbeným žánrem, stačilo jen vybrat nejvhodnější tituly a z těch pak vycházet.

Ve statistických částech jsem mnohdy narazil na neinformovanost kompetentních pracovníků. Proto jsem oslovoval Český statistický úřad několikrát a vždy se stejnou žádostí. Přes počáteční nesnáze jsem se nakonec spojil s pracovníkem, který mě odkázal na archiv, ve kterém byli schopní a ochotní a mi potřebná data poskytnout. Poté, co se mi podařilo opatřit si statistická data, bylo možno začít zpracovávat druhé části každé kapitoly. Data jsem analyzoval a zpracoval do přehledné podoby grafů a časových řad.

Předposlední části každé kapitoly byly zpracovány za pomoci Památkového ústavu hlavního města Prahy, architektonické kanceláře DaM a knihovny Federace židovských obcí. Tyto instituce poskytly potřebné dokumenty a dobovou fotodokumentaci, která byla z části získána z jiných zdrojů a z části pořízena vlastními silami. V případě vlastní fotodokumentace jsem se snažil o to, aby fotografie vypovídaly o celkovém rázu památky a zároveň, aby na nich byl zachycen současný stav.

Metodou použitou v posledních kapitolách práce je metoda SWOT analýzy, v rámci které jsem vždy shrnul a zhodnotil obsah předchozí kapitoly a historického období. Díky ní se podařilo identifikovat jak silné, tak slabé stránky, zároveň příležitosti a hrozby spojené vždy s jednotlivým obdobím. Jedná se o stručné komentované zhodnocení.

3. Období let 1968 - konec 70. let 20. století

K pochopení náhlé změny ve vývoji politické situace v ČSSR v srpnu 1968, musíme se vrátit na konec 50. let, kdy začalo docházet k postupnému uvolňování režimu v období tzv. „Chruščovova tání“.

Jedná se v praxi o období, kdy po smrti Stalina dochází k jakési reflexi, která vyústí v roce 1956 v tajný projev tehdejšího generálního tajemníka ÚV, ve kterém otevřeně kritizuje zločiny spáchané Stalinem. Následuje období, ve kterém doposud velmi tuhý režim ve východním bloku povoluje. V roce 1964 je Chruščov odstaven a k moci se dostává Leonid Illjič Brežněv, který „pohřbil“ naděje na liberalizaci režimu v rámci Pražského jara 1968 invazí vojsk Varšavské smlouvy¹.

3.1. Politická situace kolem roku 1968 a její důsledky

První polovina roku 1968 bývá historiky označovaná jako období svobody v letech vlády komunistické strany. Dochází k postupným, ale výrazným politickým změnám, spjatých se skupinou lidí kolem Alexandra Dubčeka.

Tato skupina spouští v březnu roku 1968 takzvaný akční program KSČ, který mimo jiné zahrnuje zvýšení svobody tisku, lepší dostupnost spotřebního zboží a možnost vlády více stran. Jako reakce na tyto plánované změny se objevují daleko silněji protisovětské polemiky.

Proces této demokratizace, který doprovázela i liberalizace zahraniční politiky, byl ukončen v noci na 21. srpna 1968 vpádem vojsk Varšavské smlouvy. Vedení komunistické strany s liberálním Alexandrem Dubčekem bylo nahrazeno jiným v čele s Gustavem Husákem a byl započat proces normalizace, který na dlouhou dobu změnil tvář tehdejšího Československa.

---

¹ VANČURA, J. *Naděje a zklamání*. 2. vydání. Praha : Mladá fronta. 1990; 157s. ISBN 80-204-0179-2

Na protest proti politickému vývoji, proti začínající normalizaci, se v Praze upálili dva studenti Filosofické fakulty Univerzity Karlovy – Jan Palach a Jan Zajíc. Právě Palachův čin a jeho výročí nastrovalo v ČSSR v roce 1989 pád vládnoucí garnitury, známé pod názvem Sametová revoluce.

3.2. Cestovní ruch po roce 1968

Zatímco před srpnovým vpádem vojsk Varšavské dohody byla Praha i celé Československo relativně oblíbeným cílem turistů nejen z východního bloku, ale i ze západní Evropy, po srpnových událostech se Československo uzavírá samo do sebe. Jedná se o období, ve kterém největší podíl na poli cestovního ruchu tvoří vnitrostátní zájezdy a Praha je jedním z nejoblíbenějších měst.

3.2.1. Statistická část

V této části se zaměříme na číselné vyjádření počtu turistů a destinací, ze kterých do hlavního města přijeli. V tomto období hraje významnou roli vnitrostátní cestovní ruch, kdy do Prahy přijíždějí turisté z celého Československa, hlavně v rámci zájezdů organizovaných ROH.

Skupinu zahraničních turistů je třeba rozdělit do dvou částí, které neměly stejné podmínky pro vstup a tehdejší statistika je separovala. První skupinou byli turisté ze zemí východního bloku, pro které neplatila vízová povinnost. Jejich příjezd byl většinou organizován pod hlavičkou národních cestovních kanceláří, které se staraly nejen o turisty, ale také např. zajišťovaly devizové přísliby. Ty zaručovaly směnitelnost měny, která se stala plně konvertibilní až v roce 1994.

Druhou skupinou turistů byli ti turisté, kteří do republiky vstupovali ze zemí západní Evropy, potažmo kapitalistického zbytku světa. Vliv na to, zda zájemci bylo uděleno turistické vízum, měl vývoj politické situace v kontinentální Evropě.

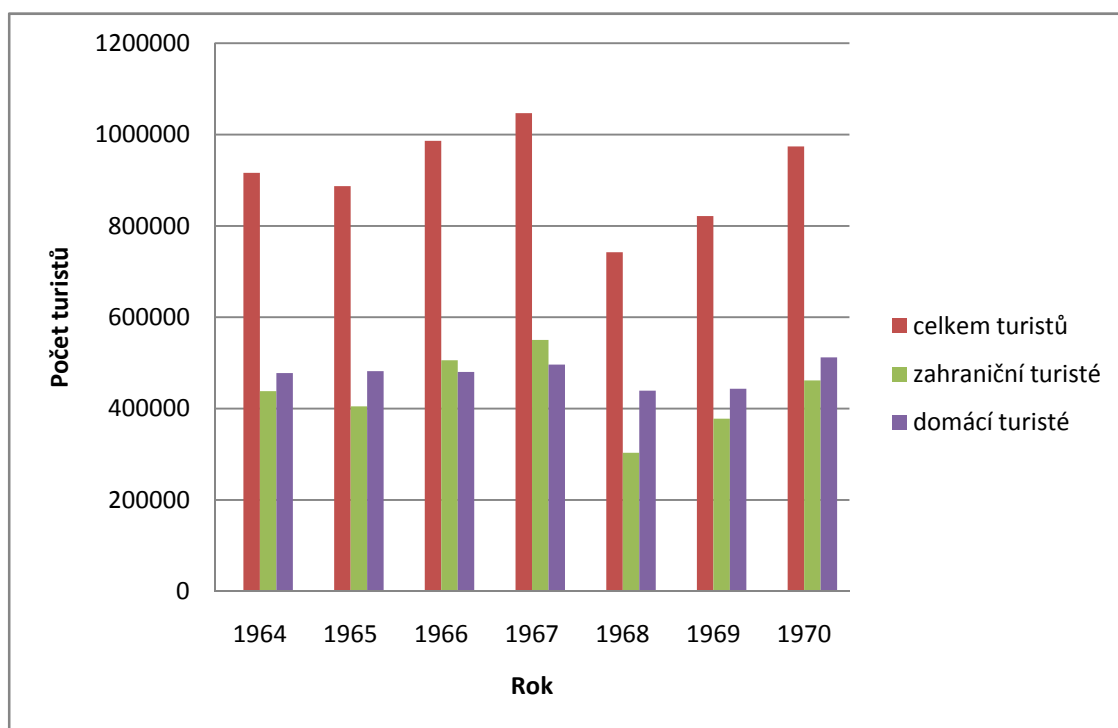
Jako zdroj statistických údajů byly využity statistické ročenky hlavního města Prahy, data za jednotlivé roky byla převedena do časových řad. Jako výchozí rok byl použit rok 1969, protože na něm je možné demonstrovat vliv politických změn na sféru cestovního ruchu. Změnu budeme vztahovat vzhledem k letům 1964-1967, kterou můžeme označit za politickou situací nedotčenou.

Vycházíme z několika základních sledovaných hodnot. První z nich je počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních na území hlavního města Prahy v jednotlivých letech (graf 1). Samostatné hromadné ubytovací zařízení (HUZ) lze rozdělit do kvalitativních kategorií, které ovšem v té době nebyly nijak standardizované, a tak jsou pro naši potřebu zatím nepodstatné. K těmto charakteristikám se dostaneme v druhé části kapitoly 3.2.1.

Hosty v HUZ je ještě nutné rozdělit do dvou skupin, a to na občany tehdejší ČSSR a na cizince. Cizinci, jak jsme již zmínili výše, byli rozděleni do dvou skupin (turisté ze zemí východního bloku a ze zbytku světa). Ty pak dále do jednotlivých Evropských zemí. Do zemí východního bloku přitom započítáváme následující státy: Albánie, Bulharsko, ČSSR, Maďarsko, Polsko, Rumunsko, SSSR a NDR.

Na grafu 1 je zcela zřejmý zásadní propad cestovního ruchu po roce 1968, zejména protože do té doby nebyl vstup do země velkým problémem. Turisté na území Československa, mohli vstoupit pouze s platným cestovním pasem a libovolným množstvím zahraniční měny. Tehdejší československá koruna nebyla plně konvertibilní měnou. Ovšem již v té době bylo bez sebemenších problémů možné rozměnit zahraniční měny v bankovních ústavech. To se se srpnem 1968 mění a z držení většího množství cizí měny se stává trestný čin.

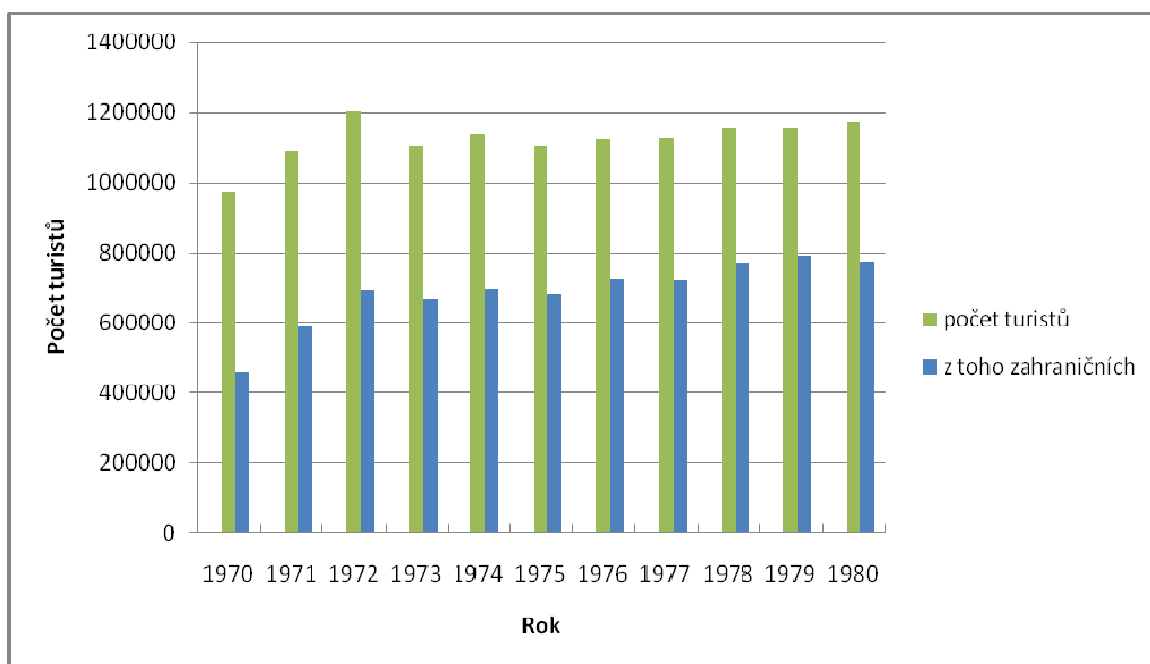
Graf 1: Vývoj cestovního ruchu v letech 1964-1970 na území hlavního města Prahy²

Po roce 1968 dochází k výraznému úbytku zejména zahraničních turistů, vstupujících do ČSSR. Tento úbytek trvá do roku 1970, kdy se zahraniční cestovní ruch stabilizuje a na této úrovni setrvává až do počátku osmdesátých let. Jedná se o důsledek vpádu vojsk Varšavské smlouvy a celkové politické situace v regionu, která se negativně projevila zejména na zájmu o ČSSR jako turistickou destinaci.

² Státní statistický archiv. *Statistická ročenka hlavního města Prahy roku 1968*. 1. vyd. Praha : Krajské oddělení Státního statistického úřadu, 1968. s. 75. ISBN 2-2573-68. (upraveno autorem)

Graf 2: Hosté v ubytovacích zařízeních v letech 1970-1980 na území hlavního města Prahy^{3,4}

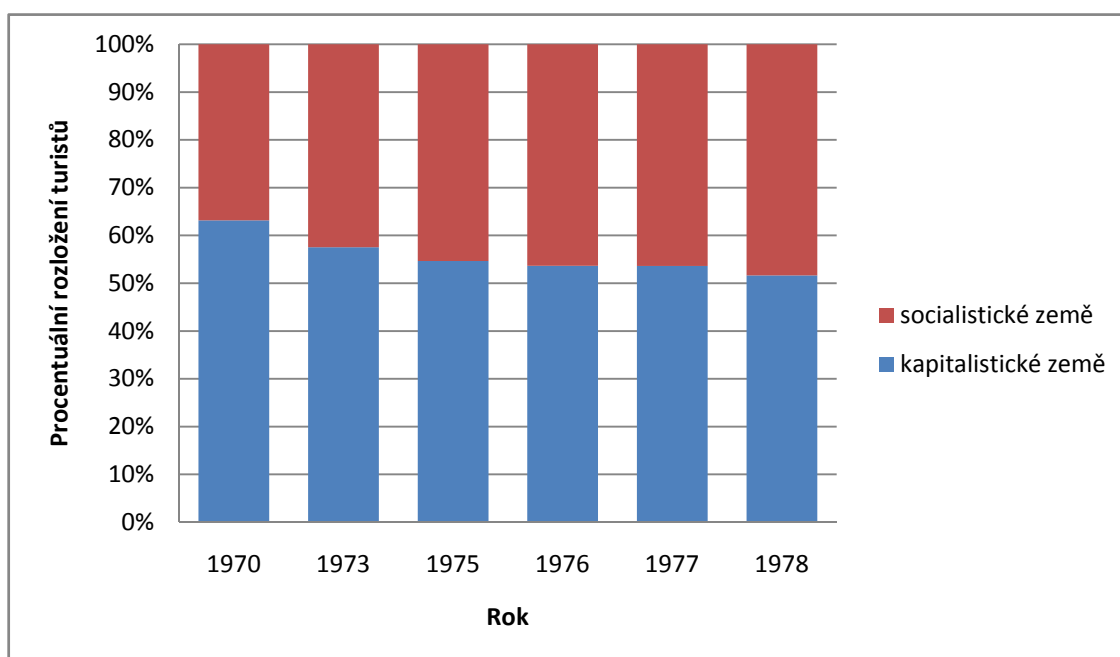
Z grafu 1.2 je zřejmé, že oproti trendům v západních zemích, kde počet turistů v atraktivních oblastech pozvolna roste, v Československu dochází ke stagnaci. Tento stav je však uměle vyvolávaný, protože překročit hranice bez víza a devizového příslibu je téměř nemožné. Samotná nutnost vyřízení formalit mnoho lidí odradila a i samotná aktivita mnohdy nestačila. Žádosti o vstup do ČSSR byly vyřizovány jednotlivými konzuláty. Tehdejší statistika pro naše potřeby zaznamenávala destinace, odkud návštěvníci přijeli pouze v rámci socialistických a kapitalistických států.

³ Městská správa Českého statistického úřadu v Praze. *Statistická ročenka - hlavní město Praha 1979*. 1. vyd. Praha : Reprodukční středisko MS ČSÚ, 1979. s. 211. ISBN Neuvedeno. (upraveno autorem)

⁴ Městská správa Českého statistického úřadu v Praze. *Statistická ročenka hlavního města ČSSR Prahy 1981*. 1. vyd. Praha : Reprodukční středisko MS ČSÚ, 1981. s. 217. ISBN Neuvedeno. (upraveno autorem)

Graf 3: Procentuální rozložení turistů států východního a západního světa v Praze ^{5,6}

Nemalý podíl na celkovém počtu turistů má vnitrostátní cestovní ruch, který v letech po roce 1968 byl organizován pod hlavičkou ROH. Jednalo se zejména o víkendové poznávací zájezdy.

3.2.2. Praktická část

V praktické části se zaměříme na důsledky, které s sebou příliv turistů přinesl. Týkaly se především zaměstnanosti ve službách a jejich zaměření. Vliv cestovního ruchu na ekonomiku v tomto období můžeme považovat za malý a ve srovnání s obdobím po roce 1989 za zanedbatelný.

Pokud se zaměříme na bezprostřední vliv cestovního ruchu na oblast služeb, tak období 1968-1979 na území Prahy nenechalo nikterak zásadní následky. Obecně nejpalčivějším problémem těchto let spojeným s cestovním ruchem byla naprosto

⁵ Městská správa Českého statistického úřadu v Praze. *Statistická ročenka - hlavní město Praha 1979*. 1. vyd. Praha : Reprodukční středisko MS ČSÚ, 1979. s. 211. ISBN Neuvedeno. (upraveno autorem)

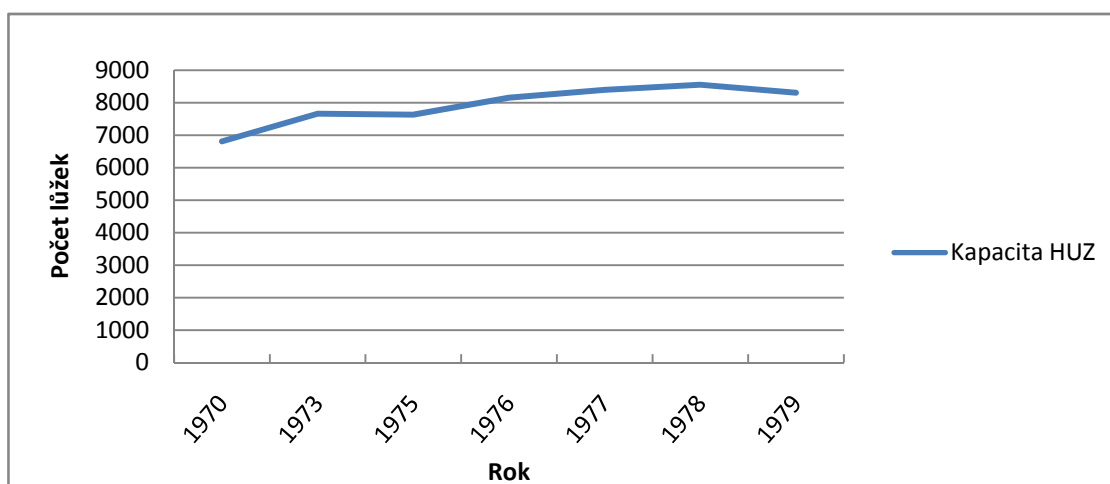
⁶ Městská správa Českého statistického úřadu v Praze. *Statistická ročenka hlavního města ČSSR Prahy 1981*. 1. vyd. Praha : Reprodukční středisko MS ČSÚ, 1981. s. 217. ISBN Neuvedeno. (upraveno autorem)

nedostačující úroveň služeb ve všech odvětvích cestovního ruchu, poměrně vysoká kriminalita a zejména růst takzvané šedé a černé ekonomiky. Jako příklad lze uvést překupnictví, obchod s valutami atd. Tento typ dříve nelegálního obchodu je spjat zejména s turisty ze západního světa a za jeho příčinu bychom mohli označit neschopnost domácího trhu uspokojit poptávku.

K úrovni služeb nutno podotknout, že její nedostatky nebyly pouze v klasifikaci ubytovacích zařízení, která fungovala zcela rozdílně např. v porovnání se standardy západní Evropy, ale i v gastronomických službách, občanské vybavenosti a vůbec dostupnosti jakýchkoli služeb pro zahraniční turisty. V případě, že cizinec nebyl součástí zahraničního zájezdu, bylo velmi těžké sehnat kvalifikovaného průvodce atd. Ti většinou spolupracovali pouze s cestovními kanceláři. Jestliže byl o jejich služby zájem ze strany turistů, kteří přijeli na „vlastní pěst“, velmi často se jednalo právě o služby zahrnované do šedé ekonomiky.

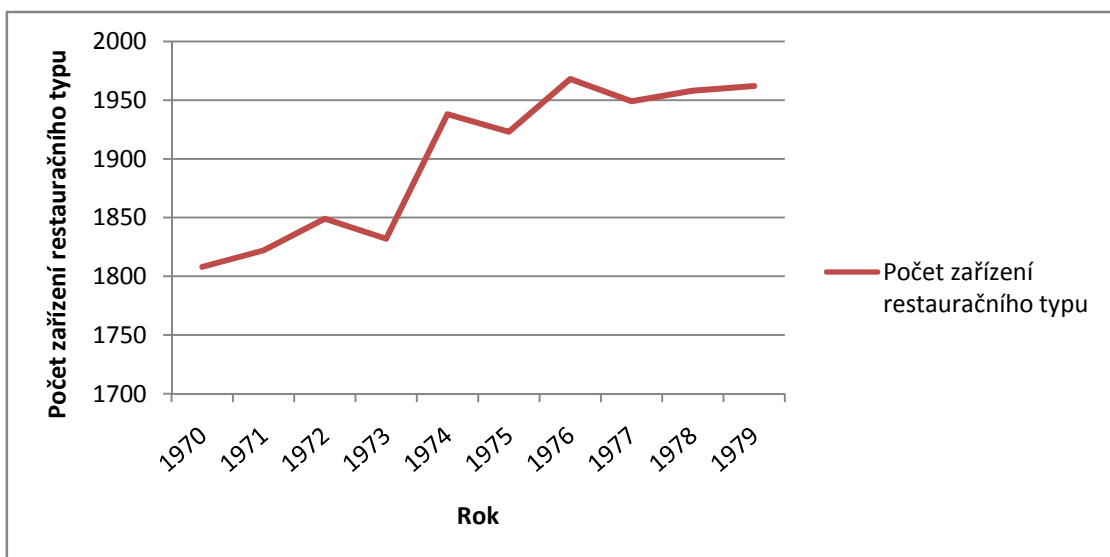
Počet objektů bezprostředně navázaných na cestovní ruch stagnuje, stejně jako kapacita HUZ. Nutno podotknout, že se jedná o zcela logický důsledek stagnujícího počtu turistů vstupujících na naše území. Kapacity ubytovacích zařízení v těchto letech nebyly využity, a v případě, že by kapacita rostla, jednalo by se o vývoj z ekonomického hlediska nerentabilní. Proto například v období let 1975-1980 vzrostl počet lůžek v HUZ o 14%, tedy zhruba o 1100. Toto číslo samo o sobě je poměrně vysoké, nicméně má na něj poměrně bezprostřední vliv velké rozšiřování Prahy, které právě v letech 1970-74 probíhá. V oblastech, ve kterých k tomuto jevu nedochází, kapacity ubytovacích zařízení nadále stagnují. To se týká zejména oblastí historického jádra hlavního města.

Graf 4: Vývoj kapacity HUZ ve vybraných letech na území hlavního města Prahy ⁷

Stejně tak v tomto období stagnuje, nebo mírně roste, počet restauračních zařízení, ten už není zcela bezpodmínečně vázán na cestovní ruch. Tento ukazatel daleko více souvisí s plánovitým hospodářstvím a s nemožností soukromého podnikání. Veškerá restaurační zařízení byla sdružena do státního podniku Restaurace a Jidelny. Jejich vývoj je zachycen v grafu 5.

Graf 5: Vývoj počtu restauračních zařízení na území hlavního města Prahy ^{8,9}

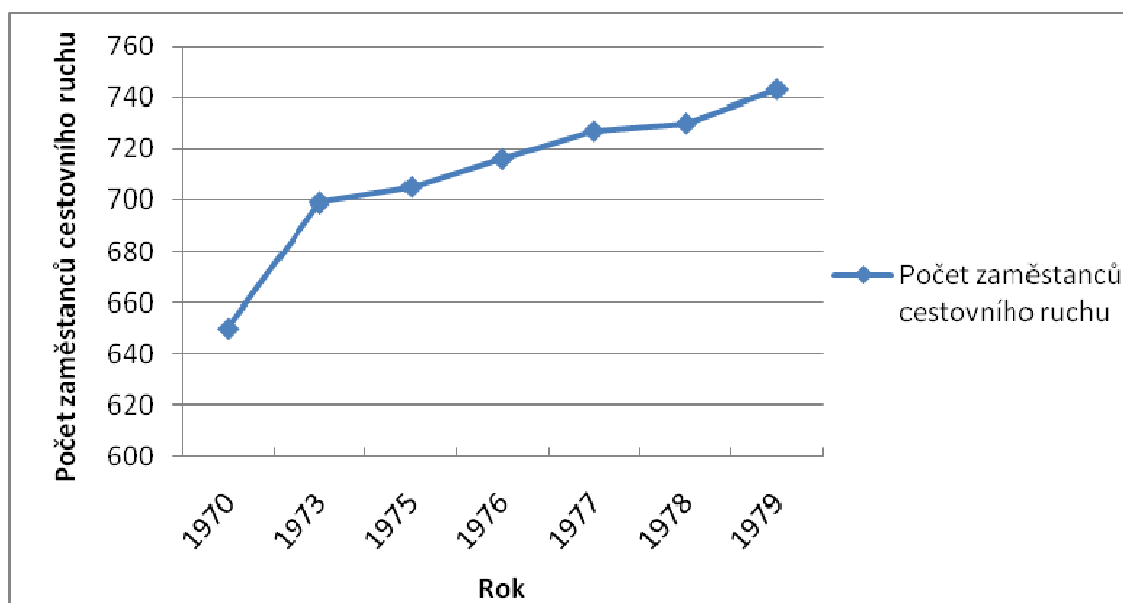
⁷ Městská správa Českého statistického úřadu v Praze. *Statistická ročenka - hlavní město Praha 1979*. 1. vyd. Praha : Reprodukční středisko MS ČSÚ, 1979. ISBN Neuvedeno. s. 211. (upraveno autorem)

⁸ Městská správa Českého statistického úřadu v Praze. *Statistická ročenka - hlavní město Praha 1979*. 1. vyd. Praha : Reprodukční středisko MS ČSÚ, 1979. s. 203. ISBN Neuvedeno. (upraveno autorem)

⁹ Městská správa Českého statistického úřadu v Praze. *Statistická ročenka - hlavní město Praha 1976*. 1. vyd. Praha : Reprodukční středisko MS ČSÚ, 1976. s. 181. ISBN Neuvedeno. (upraveno autorem)

Po roce 1970 dochází k poměrně velkým změnám ve statistických metodách. Pro naši potřebu se objevuje ve statistických ročenkách počet zaměstnanců pracujících v cestovním ruchu. Jedná se ovšem o relativně přesně specifikovanou veličinu. Do této kategorie spadají jen právě výše zmínění turističtí průvodci a kulturní referenti, proto je v tomto odvětví zaměstnáno jen velmi málo lidí. V převážné většině se jednalo o státní zaměstnance, kteří byli sdružováni v rámci dvou státních cestovních kanceláří¹⁰. Průběh zaměstnanosti v oboru cestovního ruchu v letech 1970-1979 je znázorněn v grafu 6.

Graf 6: Průběh zaměstnanosti v odvětví cestovního ruchu ve vybraných letech na území hlavního města Prahy.¹¹

Z grafu je zřejmé, že stejně jak byl limitovaný počet zahraničních turistů, tak tomu bylo i u počtu zaměstnanců v odvětví cestovního ruchu, a to zejména proto, že počet turistů, kteří přijížděli z východního bloku jako členové zájezdů, nerostl. Opačně tomu bylo u cizinců ze západu. Jejich počet narůstal, ale jak již bylo zmíněno výše, nebylo pro ně lehké zajistit si služby kvalifikovaného průvodce „legální cestou“. Právě v těchto případech rostl podíl šedé ekonomiky. Průvodci byli najímání smluvně a zisky z této činnosti nebyly daněny. Velmi často si průvodci, stejně jako zaměstnanci

¹⁰ Dvě největší cestovní kanceláře na trhu byly ČEDOK a Cestovní kancelář mládeže, známá pod zkratkou CKM.

¹¹ Městská správa Českého statistického úřadu v Praze. *Statistická ročenka - hlavní město Praha 1979*. 1. vyd. Praha : Reprodukční středisko MS ČSÚ, 1979. s. 108. ISBN Neuvedeno. (upraveno autorem)

taxislužeb, nechávali platit ve valutách. Díky tomu byla v totalitních letech obě zaměstnání velmi lukrativní.

3.3. Památková péče

3.3.1. Struktura a důvody výběru

Pokud bychom šli do důsledku, tak nejjednodušším pravidlem cestovního ruchu je, že turisté si destinaci vybírají, pokud nabízí kulturní vyžití a služby na dostatečné úrovni. Památek a architektonických vzácností má Praha velmi mnoho, ale vzhledem k politické situaci a tomu, že ochrana a případná obnova památek nebyla v zájmu socialistického plánovaného hospodářství, nehrálo bohatství kulturních památek rozhodující roli.

Kdybychom měli vybrat dlouhodobě nejnavštěvovanější památky hlavního města, volba by nebyla jednoduchá. Je tedy nutné zvolit další kritérium, kterým se po zralé úvaze stala kulturní hodnota.

Prvním objektem, jehož vývoj v letech 1968-2008 bude sledován, je Pražský hrad. Jedná se o dominantu metropole, která je zároveň její nejstarší částí. První zmínky o osídlení pochází z předhistorické doby a jen málokterý cizinec si nechá ujít návštěvu Pražského hradu.

Jako druhou sledovanou oblast jsme zvolili pražský Josefov. Jedná se o formální židovské ghetto, jehož vznik sahá do první poloviny 13. století a jehož dominantou je Staronová synagoga, nejstarší kontinuálně využívaná synagoga v Evropě.

3.3.2. Stav památkové péče

Před samotným rozbořem prací, které probíhaly v letech 1968-2008 na konkrétních objektech, se zaměříme na stručnou historii památkové péče u nás. Ta byla ustavena formou Státního ústavu památkové péče a ochrany v roce 1958 a jejím úkolem bylo vytvářet metodickou a odbornou základnu památkové péče.¹²

V tomto oboru měl ústav navázat na své předchůdce z dob první republiky, zejména dva památkové ústavy, v Praze a v Brně, a na svého přímého předchůdce, Státní památkovou správu. Tento nově vzniklý útvar převzal veškeré dědictví svých předchůdců, ať už se jednalo o bohaté dokumentační materiály, metody nebo dokonce přímo zaměstnance. Totalitní režim se však od počátku snažil o hrubé ovlivňování snah Památkového ústavu o kvalifikovanou a kvalitní práci. Již po necelém roce existence úřadu byl na jeho popud zřízen Státní seznam movitých a nemovitých kulturních památek, který v průběhu následujících čtyřiceti let doznal mnohých změn a, možno říci, i deformací.

„Normalizační“ léta znamenala silný pokles zájmu vlády o ochranu památek a městských jader. Na úkor památek byla preferovaná výstavba nových panelových sídlišť. Památkový ústav reagoval na situaci zintenzívněním dokumentace a průzkumu možností regenerace městských památkových jader, která se měla stát jakousi protiváhou esteticky neakceptovatelné panelákové výstavby.

Obecně lze říci, že Státní památkový ústav a jeho péče byla velmi jednostranně zaměřená na nejvýznamnější památkové oblasti v republice, Prahu nevyjímaje, zatímco památkový fond méně známých, ale neméně hodnotných oblastí, chátral. V následující kapitole se zaměříme na stručnou historii vybraných objektů, a to zejména z toho důvodu, abychom pochopili jejich jedinečnost v kontextu památek hlavního města Prahy.

---

¹² *Státní ústav památkové péče* [online]. Praha : Státní ústav památkové péče, 2000 , 11. 2. 2009 [cit. 2009-04-05]. česky. Dostupný z WWW: <<http://www.npu.cz/npu/souhrn/hist/302/>> .

3.3.3. Pražský hrad

Pražský hrad je dominantou hlavního města Prahy již přes jedenáct století a je považován za symbol české státnosti. V katedrále svatého Víta jsou uloženy české korunovační klenoty. Díky své celkové rozlehlosti je zapsán do Guinnessovy knihy rekordů jako největší hradní komplex na světě.

Původní hradiště vzniká kolem roku 880 n.l. na popud prvního přemyslovského knížete Bořivoje. Ten jako první český kníže přijímá křest a brzy po něm vznikají na Pražském hradě první sakrální stavby. Jako třetí vzniká roku 925 rotunda svatého Víta, ve které jsou po smrti knížete Václava uloženy jeho ostatky. V průběhu staletí prochází mnohými přestavbami až do dnešní podoby katedrály. Významnou přestavbou prošel objekt kolem roku 1135, kdy byl obehnan hradbami a z hradiště se tak stal středověký hrad.

Za vlády Jana Lucemburského byl hrad neobyvatelný a chátral. Tento stav se změnil s nástupem Karla IV. na český trůn. Na Hradě začal být budován chrám po vzoru francouzských katedrál. Jeho stavbu měl zpočátku na starosti Matyáš z Arasu, poté Petr Parléř. Pražský hrad zůstal sídlem Karla IV. i po smrti jeho otce, a to i ve chvílích, kdy se stal českým králem a římským císařem. Praha se stala významným evropským centrem, a tomu odpovídal také zvýšený stavební ruch nejen v oblasti hradu. Zde byla zahájena stavba královského paláce, svatovítské katedrály a kompletní rekonstrukce opevnění. Tento vývoj pokračoval i za vlády Václava IV., kdy byl královský palác rozšířený o dvě příčná křídla. Vývoj Pražského hradu pozastavily až bouře spojené s husitskými válkami.

S nástupem husitství Hrad po sto let chátral. Prvním panovníkem, který po dlouhé době sídlil na Pražském hradě, byl Vladislav Jagellonský. Vzhledem k tomu, že hrad nebyl v dobrém stavu, povolal na svůj dvůr Benedikta Riedla. Ten se do historie hradu nejvýznamněji zapsal stavbou Vladislavského sálu. Rovněž se podílel na velké modernizaci opevnění, které přestalo být dostačující kvůli rozvoji střelných zbraní. Vladislav dále rozhodl o rozšíření královského paláce o Ludvíkovo křídlo a o dostavbě katedrály, která však nebyla realizovaná.

Za vlády Habsburků prošel Hrad nejdříve renesanční proměnou, zejména jeho severní předpolí, kde vznikla Královská zahrada a letohrádek královny Anny. Dokončení obou bylo ovšem značně zbrzděno mohutným požárem, který zachvátil Hrad a Malou Stranu roku 1541. Letohrádek byl dokončen v 60. letech 16. století, stejně jako další renesanční projekty, mezi které patří Velká míčovna Pražského hradu, nebo kaple svatého Vojtěcha ve svatovítské katedrále. Za vlády Rudolfa II. se z Pražského hradu stalo centrum umění, vědy a architektury. Zcela nově bylo budováno severní křídlo královského paláce, ve kterém vzniknul nad novými konírnami dnešní Španělský sál a Rudolfova galerie. Změny se týkaly i dnešního Jeleního příkopu, který Rudolf II. nechal přetvořit na oboru pro vysokou zvěř. Po sesazení panovníka se královským městem stala opět Vídeň a stavební ruch se opět na dlouhou dobu zastavil. Spíše naopak, s rokem 1620 začalo období třicetileté války, kdy byl Pražský hrad drancován nejdříve saskými a poté švédskými vojsky. Vznikla nevyčíslitelná škoda, zejména na sbírkách umění, které v Praze nashromáždil Rudolf II. Po skončení třicetileté války se na trůn dostal císař Leopold I., který se neúspěšně pokusil o dostavbu svatovítské katedrály, a tak se nejvýznamnější stavební změnou v této době stala přestavba kláštera svatého Jiří.

První větší stavební změnou v 18. století byla stavba kaple svatého Jana Nepomuckého, která vyrostla při bazilice sv. Jiří. Největší stavební akcí však byla tzv. tereziánská přestavba. Při přestavbě, která probíhala v letech 1755-1775, byla sjednocená všechna křídla zámeckého paláce, dostala jednotnou fasádu a byla snížena na stejnou výšku. Zároveň došlo k přestavbě Rožmberského paláce na Ústav šlechticů a stavbě kaple svatého Kříže. Změny v tomto období lze shrnout tak, že Pražský hrad prošel proměnou ze středověkého opevnění v reprezentativní královské sídlo.

V 19. století byla jednoznačně nejvýznamnější stavební a architektonickou prací dostavba Svatovítské katedrály, která byla postupně realizovaná v letech 1859-1929. Největší zásluhu na ní měli zejména architekti Josef Kranner a Josef Mocker.

Roku 1918 se Pražský hrad stal sídlem prezidenta nově vzniklé Československé republiky. Nutných úprav se zhostil Josip Plečnik. Mezi jeho nejvýznamnější projekty patří bezpochyby rekonstrukce I. a III. nádvoří a vybudování bytu prezidenta T. G. Masaryka ve druhém poschodí jižního a středního křídla. Další rekonstrukce bohužel zastavila II. světová válka.

Po II. světové válce práce ovšem pokračovaly. V roce 1945 zachvátil požár míčovnu Pražského hradu, v následujících sedmi letech proběhla její kompletní rekonstrukce, stejně jako Tereziánského křídla Pražského hradu. V letech 1947-1949 bylo vystavěno v Královské zahradě nové sídlo prezidenta republiky a v roce 1954 byla dokončena kompletní rekonstrukce Letohrádku královny Anny. Poslední akcí, která proběhla do roku 1968, byla rekonstrukce Obrazárny Pražského hradu dokončená roku 1964¹³. Ta ovšem byla na dlouhou dobu poslední velkou rekonstrukcí. Památková péče na území hlavního města ustoupila do pozadí, prioritou se stala nová výstavba panelových sídlišť.

3.3.4. Josefov

Pražské židovské město vzniklo po roce 1215 na pravém břehu řeky Vltavy. Jedná se pravděpodobně o druhé nejstarší židovské sídliště na území hlavního města Prahy. Jeho rozvoj je spojen se založením Starého města pražského v letech 1232-1234 Václavem I. Nejstarší část původního židovského sídliště se nacházela v oblasti dnešní Široké ulice, která byla hlavní obchodní trasou oblasti.

Koncem 13. století (roku 1290) byla dokončena stavba raně gotické Staronové synagogy, kterou můžeme označit za nejvýznamnější doklad židovského osídlení konce 13. století. Hlavní komunikací stále zůstávala dnešní Široká ulice, tehdy nazývaná V Židech, ale v druhé polovině 14. století došlo k dalšímu osídlování židovskou populací, a to zejména oblasti komunikace kolmé na Širokou ulici (dnešní Maiselovu ulici).

---

¹³ CHOTĚBOŘ, P. *Pražský hrad*. 2. dopl. vyd. Praha : Pražské nakladatelství Jiřího Poláčka , 2003. 177 s. ISBN 80-86161-68-04.

V první polovině 15. století byl založen první židovský hřbitov v oblasti, Starý židovský hřbitov. Ten byl v průběhu dějin několikrát rozšiřován a po přestavbě soukromé modlitebny v obytném domě „U Erbů“ na Pinkasovu synagogu roku 1535 zasahuje až těsně k ní. Vzhledem k rostoucímu vlivu Židů na dvorech Maxmiliána II. a Rudolfa II. docházelo k neustálému rozšiřování židovského ghetta a to i přes odpor staroměstských obyvatel. Od roku 1540 vznikala Židovská radnice, na území dnešní Klausovy synagogy vznikaly takzvané „Klausy“¹⁴, což byly tři menší budovy, v nich byla soustředěna talmudická škola, synagoga a nemocnice spojená s lázní. V druhé polovině 16. století byla dokončovaná stavba Židovské radnice a zahájena stavba dalších chrámů, např. Vysoké synagogy v těsné blízkosti Staronové synagogy. Nejvýznamněji se o rozšiřování oblasti v období 16. století zasloužil Mordechai Maisel, bankéř a dvorní Žid Rudolfa II., stejně jako jeho nástupce Jakub Baševi, který byl jako první Žid v habsburské monarchii povýšen do šlechtického stavu.

I přes represivní snahy staroměstských docházelo k neustálému rozšiřování ghetta, synagogy byly rekonstruovány a docházelo k zakládání nových. Roku 1689 zachvátil ghetto obrovský požár, kvůli němuž vyhořelo všech 318 domů v ghettu a mnoho dalších na území Starého Města. Tento požár vyústil v přestavbu čtvrti a některých dodnes zachovaných památek. Roku 1689 byla kompletně přestavěna Židovská radnice, strženy a kompletně přestavěny „Klausy“, na jejichž území vznikla dnešní Klausova synagoga. Byly dokončeny i další synagogy a v roce 1718 bylo na území pražské židovské čtvrti 9 veřejných a 12 soukromých synagog.

Rozvoj ghetta byl zastaven s nástupem Marie Terezie na trůn. V letech 1744-1748 byli Židé za smyšlené prohřešky proti trůnu vypovězeni z Prahy. Roku 1749 se jich do ghetta vrátilo jen něco málo přes polovinu z původních jedenácti tisíc obyvatel.

Dalším významným mezníkem bylo vydání Tolerančního patentu Josefem II. roku 1781. Dokument lze považovat za nesmírně důležitý při nastartování osvětských reforem. V té době byl ovšem stav více než třetiny budov na území ghetta již velmi špatný. Majetnější obyvatelstvo se snažilo skupovat domy na hranici Starého Města. To bylo podpořeno roku 1852, kdy Židé získali právo k nabývání

---

¹⁴ VILÍMKOVÁ, M. *Židovské město pražské*. 1. vyd. Praha : Aventium, 1993. 231 s. ISBN 80-85277-23-9.

domovního majetku, které znamenalo houfný unik lépe situovaných rodin do lepších pražských čtvrtí.

Roku 1851 bylo Židovské město začleněno do svazku pražských měst jako jeho pátá čtvrť a na památku josefinských reforem bylo pojmenováno Josefov. V té době se ovšem nacházelo v téměř dezolátním stavu, chyběla zde kanalizace a postupem času se z oblasti stála chudinská čtvrť. Pražská městská rada začala na počátku 90. let 19. století velmi vážně zvažovat kompletní přestavbu oblasti, tzv. asanaci.

V průběhu samotné asanace byla čtvrť kompletně přestavěná a ze středověkého ghetta, plného křivolakých uliček, vznikla reprezentativní čtvrť, pro jejíž vybudování se staly vzorem vídeňské a pařížské bulváry. Pro samotný průběh přestavby byly schváleny takzvané asanační zákony, díky kterým byly budovy vykupovány a vyvlastňovány. Došlo ke stržení 128 domů a bylo vystavěno 67 novostaveb. Z původního ghetta bylo zachováno pouze šest synagog a Židovská radnice. Novostavby na území Josefova vznikaly nejčastěji v architektonickém stylu secese.

Velmi zajímavou kapitolou historie oblasti je druhá světová válka. V jejím průběhu se z jednotlivých objektů Židovského města, stává sklad konfiskovaného majetku.

Po roce 1945 se majetek vrátil do rukou židovských obcí. Soukromý majetek však nemohl být z velké části vrácen původním majitelům z důvodu, že se velká část obyvatel z koncentračních táborů již nevrátila, a proto přešel do správy Pražské židovské obce a muzea. Muzeum se díky případnému majetku stalo druhým největším muzeem na světě. Začátkem 50. let ovšem muzeum přešlo pod státní správu. Na žádost Židovské obce se z Pinkasovy synagogy stal v letech 1954-1959 památník českých židovských obětí holocaustu.

V 50. letech byly investovány velké finanční prostředky do rekonstrukcí synagog v Židovském Městě pražském. V letech 1958-1959 probíhala rekonstrukce Španělské synagogy, v letech 1966-67 Staronové synagogy a v letech 1954-59 byla společně s vytvořením památníku částečně rekonstruována Pinkasova synagoga.

3.3.5. Stav v letech 1968-1979

Stav obou památek se relativně lišil. Pražský hrad byl zákonem prohlášen roku 1958 za památku číslo jedna a i přes částečné uzavření stále podléhal jakési veřejné kontrole. Objekty v Židovském městě byly převedeny do rukou státu a pod různými záminkami postupně uzavírány.

Na Pražském hradě probíhala v letech 1968-1979 pouze jedna významnější rekonstrukce, kterou byla rekonstrukce Jiřského kláštera. Na starosti ji měl architekt František Cubr, autor Bruselského pavilonu, a jejím účelem byla přeměna objektu na výstavní prostor. Nutno podotknout, že tato rekonstrukce se velmi výrazně podepsala na vzhledu interiéru, zatímco exteriér zůstal velmi citlivě zachován.

V 70. letech nebyl post hradního architekta oficiálně obsazen. Z velké části docházelo pouze k rekonstrukcím interiérů, které v sobě ovšem postrádaly osobitost významného architekta, jakým byl např. v období první republiky J. Plečnik. Navíc jelikož se Hrad uzavíral do sebe, chyběla jakákoli možnost se s pracemi seznámit. K velké újmě došel byt prezidenta Masaryka a Španělský sál. Kvůli tomu, že byla do areálu královských zahrad přesunuta rezidence prezidenta, se Hrad opět stal téměř nedobytnou tvrzí. Velká část areálu byla uzavřena, dokonce byla zaslepena okna letohrádku královny Anny. V sedmdesátých letech byla také opět oživena myšlenka stavby jedenáctipatrového podzemního krytu z dob K. Gottwalda.

Nutno podotknout, že v případě nerealizovaných projektů z let 1950-1990 je spíše velkým štěstím, že zůstaly jen „na papíře“. Některé z nich by patrně citelně pošlapaly ráz Pražského hradu. Mezi tyto nerealizované projekty patří nahrazení Mockerových domů na náměstí u svatého Jiří moderní novostavbou, založení Aleje socialismu, která měla spojit Pražský hrad se sochou J.V. Stalina na Letenské pláni a která měla být lemována řadou dalších soch v duchu socialistického realismu. Téměř neuvěřitelný se dnes zdá být projekt na propojení Pražského hradu a Dejvic. Jednalo se o spojení, které mělo být vedeno přes železobetonový most u Jeleního příkopu a mělo ústít v prostoru mezi Arcibiskupským palácem a prvním hradním nádvořím.

Oproti Pražskému hradu se s památkami na Josefově téměř nepracovalo. Téměř všechny synagogy byly do začátku 70. let uzavřeny a chátraly. Přístupnou byla nárazově Staronová synagoga, která ovšem byla pod neustálým dohledem Státní Bezpečnosti, která monitorovala její návštěvníky. Pinkasova synagoga byla uzavřena oficiálně pro průsak spodních vod v roce 1970. Španělská synagoga od začátku 70. let chátrala a byla uzavřena pro svůj špatný stav. Klausova synagoga prošla drobnou rekonstrukcí v roce 1979, kdy byl zrekonstruován aron ha-kodeš¹⁵.

---

¹⁵ Aron ha-kodeš je schránka nalézající se na východní stěně chrámu, ve které jsou uloženy svitky Tóry, bývá velmi bohatě zdobená.

3.4. SWOT analýza

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Historie města a velké množství kulturních památek • Výborná pozice v srdci Evropy. • Velmi dobrá dopravní infrastruktura a dostupnost v rámci celé ČSSR i Evropy.	<ul style="list-style-type: none"> • Nízká úroveň služeb, zejména ubytování a gastronomie. • Velmi malé možnosti rozvoje v daných podmínkách • Poměrně malý zájem o odvětví cestovního ruchu jako celku. • Nedostupnost služeb přímo spojených s cestovním ruchem. • Velmi malá šance ekonomicky těžit z cestovního ruchu.
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Obrovský potenciál oblasti v historicko-kulturní sféře. • Velmi příznivá cenová hladina oproti západním zemím • Obrovský kulturně-historický potenciál. • Velký zájem o oblast, který zůstává nevyužitý.	<ul style="list-style-type: none"> • Vojenská okupace a ztráta možnosti vstupu na území ČSSR bez nutných dokumentů. • Rostoucí vliv šedé a černé ekonomiky. • Rostoucí kriminalita spojená s cestovním ruchem. • Absence standardů spojených s cestováním v západním světě. • Malá, spíše žádná péče o památky. • Postupné uzavírání některých historicky významných památkových areálů.

3.4.1. Shrnutí

Z předchozí kapitoly a analýzy vyplývá, že vliv a význam cestovního ruchu v letech 1968-1979 stagnuje. Stagnuje počet turistů přijíždějících do hlavního města, respektive se přesouvá těžiště ze zahraniční na domácí turistiku. Změnu způsobil zejména poměrně složitý proces žádostí o vstup do ČSSR.

S tímto jevem je spojena celkově jiná orientace ekonomiky, zejména služeb, než na odvětví cestovního ruchu. Nikterak nestoupá ubytovací kapacita, která v tomto období není plně využita. S tím samozřejmě souvisí zaměstnanost, která v odvětví taktéž stagnuje.

Další přímý důsledek má situace na památkovou péči a investice do ní. Investice do památkové péče jsou minimalizovány a zájem se přesouvá zejména do nové bytové výstavby. Památky v tomto období začínají svou dlouhou pout', na které postupně chátrají. Tento stav se ani v následujících letech nebude měnit.

4. Období 80. let 20. století

Éra nese v mnoha ohledech znaky předchozího období, ale zároveň je v mnoha ohledech natolik odlišná, že je nutné pojmut ji jako samostatné historické období.

4.1. Politická situace 80. let

Už samotný začátek 80. let byl v Československu ve znamení jistého uvolnění režimu, který byl v roce 1985 potvrzen zahájením ekonomických a společenských změn a reforem, známých pod pojmem perestrojka. Proces zahájený v polovině 80. let byl odstartován ze Sovětského svazu, nešlo tedy o akci pouze v jedné ze zemí východního bloku.

Je velmi těžké hledat přesný mezník, kterým k uvolnění politické situace došlo. Jedná se o proces postupný, ale obecně lze říci, že jakousi poslední kapkou byla smrt J.V. Andropova v únoru roku 1984, který jako poslední nejvyšší představitel Sovětského svazu uznával Brežněvovu doktrínu¹⁶. Její důsledné respektování bylo ale pro Sovětský svaz stále náročnější a vliv mocnosti na některé země východního bloku nezadržitelně klesal. Proto se v této práci zabýváme 80. lety jako celkem a ne pouze obdobím od spuštění Perestrojky.

Perestrojku v polovině 80. let zahájil Michail Gorbačov, nejvyšší představitel Sovětského svazu. V praxi se mělo jednat o skupinu reformních opatření, která měla vést jednak k oživení skomírající ekonomiky a zároveň do jisté míry k demokratizaci společnosti. Kýžený výsledek se však nedostavil a perestrojka vedla po šesti letech k rozpadu SSSR.

---

¹⁶ Brežněvova doktrína říká, že jakmile by se některá ze zemí východního bloku odvrátila od socialismu, stává se to problémem nejen konkrétní země, ale všech zemí bloku.

4.2. Cestovní ruch a jeho vývoj v 80. letech

S politickými změnami přicházely i změny v ekonomice, které zahrnovaly samozřejmě i cestovní ruch. Pro občany ČSSR bylo „jednodušší“ vycestovat do západní Evropy, a současně podmínky pro vstup pro ČSSR byly nesrovnatelně zjednodušeny.

Z pohledu „příjezdového“ cestovního ruchu se politické změny projevovaly zejména každoročním růstem západních turistů, kterým se podařilo splnit podmínky pro získání víza. Ne zcela náhodou se ve velké míře jednalo o bývalé občany Československa, kteří získali cizí občanství po velké vlně emigrace před a po srpnu 1968, kdy zemi opustilo podle některých zdrojů až 300 000 lidí. Největší návrat emigrantů proběhne ovšem až s pádem komunismu u nás, tedy po listopadu 1989.

Jak bylo zmíněno v úvodní části, celkový vliv SSSR na dění ve společnosti v ČSSR dlouhodobě klesal, což se projevovalo i na výrazném růstu zahraničního cestovního ruchu na území hlavního města Prahy. Zatímco v období let 1968-1979 zaznamenával cestovní ruch spíše setrvalý stav, se začátkem 80. let prudce vzrostl.

Za příčiny tohoto procesu lze označit změny v udělování víz turistům ze západního světa. Odmítavý postoj let sedmdesátých, způsobený procesem normalizace, se pomalu mění a procenta zamítnutých žádostí o vstup do ČSSR klesají. Příčiny tohoto stavu jsou ryze ekonomického rázu. Tehdejší vláda si uvědomila, že z cestovního ruchu mohou plynout nemalé příjmy a svůj postoj k zahraniční turistice výrazně přehodnotila. To mělo za následek strmý růst počtu zahraničních turistů na území hlavního města.

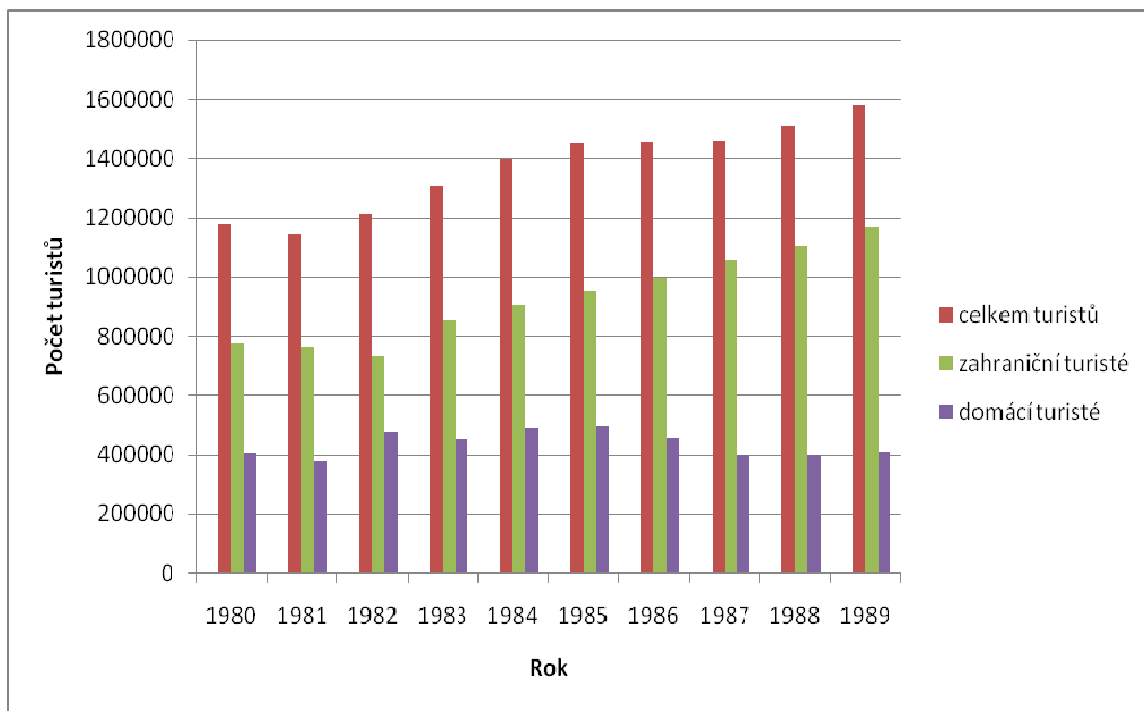
4.2.1. Statistická část

Jak jsme již předeslali, v období let 1980-1989 zažívá Praha první větší nárůst přílivu zahraničních turistů od roku 1968. To je možné demonstrovat na grafu 2.1. V předchozím období (1970-1980) vzrost počet zahraničních turistů na území hlavního města Prahy o 67%. Číslo je ovšem zkreslené, důvodem pro to je prudký pokles zájmu o Prahu jako destinaci cest zahraničních turistů bezprostředně po invazi v srpnu 1968. V průběhu následujících tří let se tato situace stabilizovala a od roku 1972 do roku 1980 byl relativní růst roven pouhým 11%. Oproti tomu v etapě následující je zcela zřejmá tendence rovnoměrného růstu. Pokud bychom ji měli vyjádřit procentuálně, tak od roku 1980 do roku 1989 navštívilo Prahu o 50% zahraničních turistů více.

Jejich národnostní rozložení nezaznamenalo větších změn. Nadále roste podíl cizinců, kteří přijíždějí ze západní Evropy, zatímco ze zemí východního bloku počet turistů spíše stagnuje. Jak již bylo naznačeno, tento trend je zapříčiněný větší benevolencí při udělování víz a klesajícím vlivem SSSR na politiku v ČSSR. Do poloviny 80. let statistika pracuje pouze s dělením na socialistický a kapitalistický svět, od roku 1986 jsou počty turistů zaznamenávané podle konkrétních příjezdových zemí, jak je možno vidět na grafu 8. Z něj je zřejmé, jak s upadajícím politickým systémem klesá zájem o cestování mezi jednotlivými zeměmi východního bloku a naopak prudce roste počet turistů, kteří přijíždějí z okolních kapitalistických zemí.

Oproti růstu, který zaznamenal zahraniční cestovní ruch, vnitrostátní cestovní ruch roste jen velmi pozvolně, spíše stagnuje. To je opět zcela zřejmé na grafu 7. V roce 1980 navštívilo Prahu celkem skoro 1,2 milionu turistů, z toho téměř 66% bylo ze zahraničí.

Graf 7: Vývoj počtu turistů na území hlavního města Prahy v letech 1980-1989 ^{17,18}

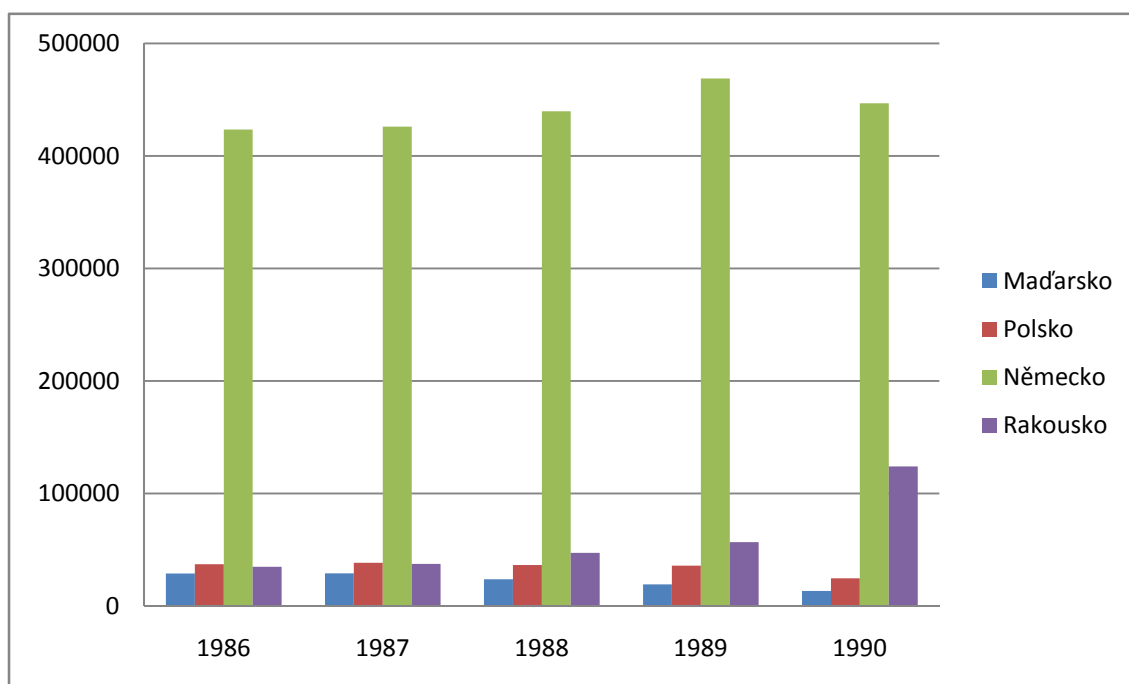

V roce 1989 byl podíl zahraničních turistů 73%. V praxi to znamená, že se podíl turistů z ČSSR, kteří navštívili Prahu, zvýšil pouze o 1,7%, tedy absolutně o zhruba 7000. Jako příčinu tohoto jevu můžeme označit rozvoj osobní dopravy na území Československa, který měl za následek nárůst jednodenních poznávacích zájezdů. Toto platí zejména pro občany z oblastí, které jsou snadno dostupné vlakovou, automobilovou nebo autobusovou dopravou, která zaznamenala v 80. letech velký rozvoj.

¹⁷ Městská správa Českého statistického úřadu v Praze. *Statistická ročenka - hlavní město Praha 1991*. 1. vyd. Praha : Městská správa Českého statistického úřadu v Praze, 1991. s. 120. ISBN Neuvedeno. (upraveno autorem)

¹⁸ Městská správa Českého statistického úřadu v Praze. *Statistická ročenka - hlavní město Praha 1984*. 1. vyd. Praha : Městská správa Českého statistického úřadu v Praze, 1984. s. 233. ISBN Neuvedeno. (upraveno autorem)

*Graf 8: Procentuální rozložení turistů dle národnosti v letech 1986-1990 na území hlavního města Prahy*¹⁹

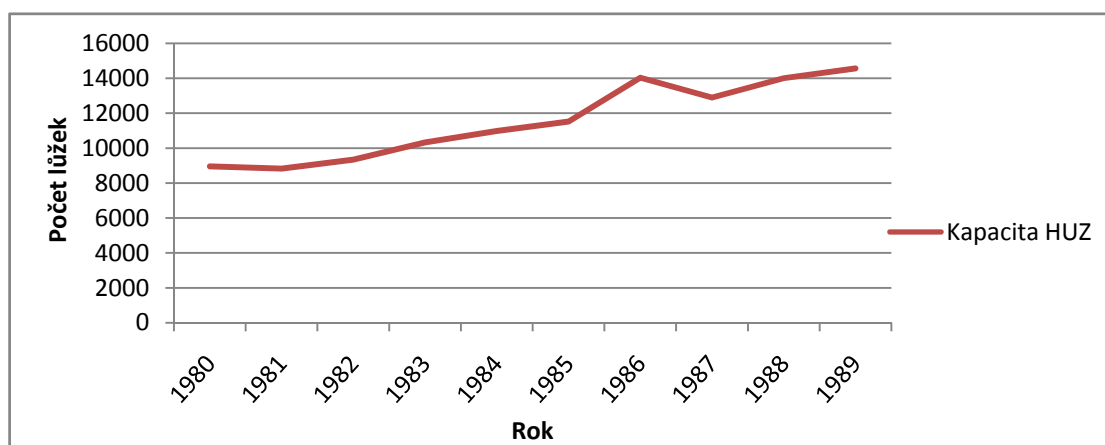
4.2.2. Praktická část

V praktické části se zaměříme na důsledky, které sebou příliv turistů přinesl, především na zaměstnanost ve službách a jejich zaměření. Paradoxně oživení cestovního ruchu ekonomice příliš nepomohlo, naopak se dá říci, že nejvíce z turistického ruchu profitoval organizovaný zločin. Jako příčinu můžeme označit nezkušenost a neschopnost národního hospodářství, která se promítala v odvětví cestovního ruchu.

¹⁹ Městská správa Českého statistického úřadu v Praze. *Statistická ročenka - hlavní město Praha 1991*. 1. vyd. Praha : Městská správa Českého statistického úřadu v Praze, 1991. s. 120. ISBN Neuvedeno. (upraveno autorem)

Zaměříme-li se na charakteristiku změn v oblasti péče o turisty a v počtu ubytovacích kapacit, s přílivem turistů došlo i k výraznému nárůstu počtu lůžek v HUZ. V letech 1980-1989 došlo k zvýšení ubytovací kapacity HUZ na území hlavního města o téměř 65%, a to z 9 na 14 tisíc lůžek (vývoj je zachycen v grafu 9). V roce 1989 také dochází ke změně klasifikačního systému a Československo přechází na klasický „hvězdičkový systém“²⁰, který se tak stává srozumitelnější pro zahraniční turisty.

Graf 9: Vývoj ubytovací kapacity HUZ v Praze v letech 1980-1989^{21,22}

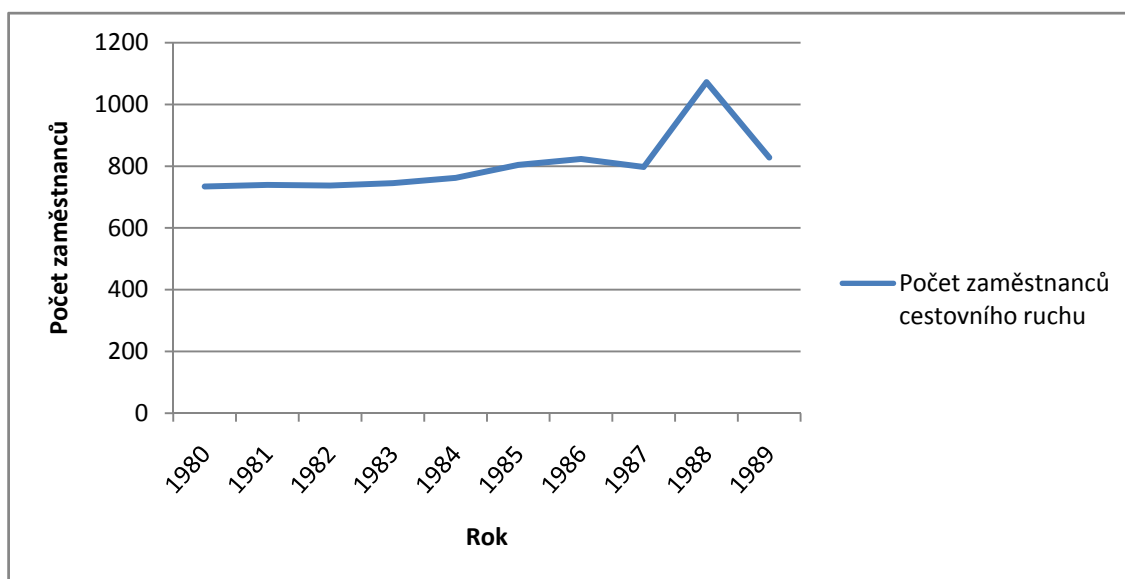
S rostoucím zájmem o Prahu samozřejmě roste i počet lidí zaměstnaných v oboru cestovního ruchu. Odvětví spadá pod správu Ministerstva práce a sociálních věcí, které má na starosti i regulaci zaměstnanosti v oboru. Od roku 1980 roste vzhledem k rostoucímu počtu turistů nepřírozeně málo. Od roku 1980 došlo ke zvýšení počtu zaměstnanců v oboru o pouhou 1/8, zatímco turistů přijelo více o téměř 500 000. Tento vývoj má na svědomí neschopnost kompetentních orgánů objektivně zhodnotit situaci a posílit zaměstnanost v oboru. Počet turistů na rozdíl od kvalifikovaných pracovníků roste. Jediný efekt, který tento postoj odpovědných orgánů přinesl, byl ten, že nadále rostla šedá ekonomika a například černý trh s valutami.

²⁰ Hvězdičkový systém udává kvalitu a množství služeb, kvalitu zařízení, vybavení a celkovou úroveň ubytovacího podniku.

²¹ Městská správa Českého statistického úřadu v Praze. *Statistická ročenka - hlavní město Praha 1991*. 1. vyd. Praha : Městská správa Českého statistického úřadu v Praze, 1991. s. 120. ISBN Neuvedeno.(upraveno autorem)

²² Městská správa Českého statistického úřadu v Praze. *Statistická ročenka - hlavní město Praha 1984*. 1. vyd. Praha : Městská správa Českého statistického úřadu v Praze, 1984. s. 233. ISBN Neuvedeno. (upraveno autorem)

Graf 10: Vývoj počtu zaměstnanců v oboru cestovního ruchu v letech 1980-1989 na území hlavního města Prahy ^{23,24}

Vývoj počtu restauračních zařízení na území hlavního města Prahy má díky velkému rozšiřování o okolní části velmi nízkou vypovídací hodnotu. Počet zařízení v 80. letech stagnuje, a to zejména díky umělému udržování těchto restaurací při životě. To, že nezanedbatelná část z nich prodělávala a byla dotována ze státních peněz, ukázaly hned následující roky, kdy počet těchto zařízení výrazně klesl.

4.3. Památková péče

V případě památkové péče došlo k relativnímu posunu k lepšímu. Nelze to vnímat jako vůli úřadů za památkovou péči odpovědných, ale spíš jako stav vynucený dezolátním stavem památek. Prakticky od konce 2. světové války se o památky na našem území nikdo příliš nestaral, do jejich ochrany od státu neputovaly příliš významné finanční prostředky. Bezprostředně po válce bylo nutné oživit hospodářství, v 60. a 70. letech se investovalo do rozvoje těžkého průmyslu a bytové

²³ Městská správa Českého statistického úřadu v Praze. *Statistická ročenka - hlavní město Praha 1991*. 1. vyd. Praha : Městská správa Českého statistického úřadu v Praze, 1991. s. 159. ISBN Neuvedeno. (upraveno autorem)

²⁴ Městská správa Českého statistického úřadu v Praze. *Statistická ročenka - hlavní město Praha 1984*. 1. vyd. Praha : Městská správa Českého statistického úřadu v Praze, 1984. s. 113. ISBN Neuvedeno. (upraveno autorem)

výstavby, probíhající formou panelákových sídlišť. V důsledku tohoto vývoje bylo v osmdesátých letech nutné památky ani ne tak rekonstruovat, jako spíše zachraňovat před jejich pádem.

Celá éra let osmdesátých se nese ve znamení přípravy nového zákona o státní památkové péči, který byl definitivně přijat v roce 1987. Přijetí bylo uspíšeno na základě usnesení vlády z roku 1985, ve kterém bylo poukázáno na špatný stav památkových rezervací. Ve skutečnosti toto usnesení však pouze urychlilo projednání zmíněného zákona z roku 1987, ale do praxe se příliš nepromítlo. Příčinu lze hledat zejména v těžkopádnosti a byrokracii systému, který měl minimální efekt na odbornou stránku péče o památkový fond.

Jako úspěch je možné klasifikovat prosazení otevření dvouletého pomaturitního oboru „památkové péče“, který od roku 1983 zajišťuje přísun kvalifikovaných pracovníků oborů spojených s památkovou péčí.

4.3.1. Pražský hrad

V osmdesátých letech na Pražském hradě dochází k dalšímu znepřístupňování objektů veřejnosti. V podstatě jedinými objekty, které bylo v areálu možno navštívit, byly expozice Národní galerie v Jiřském klášteře a stálá výstava zřízená v Lobkovickém paláci, jehož rekonstrukce byla dokončená v roce 1987. Zbytek Hradu byl v nepřítomnosti veřejnosti přetvářen k obrazu socialistických pohlavárů.

Mezi nejnecitlivější zásahy lze zařadit přestavby Rožmberského paláce a paláce Ústavu šlechticů, ve kterém vznikaly objekty spojené s ochranou hlavy státu. Ať už se jednalo o tajné ústředny, trafostanice, střelnice a laboratoře. Španělský sál a Rudolfova galerie, které sloužily jako zasedací místnosti výkonné moci, byly doslova opevněny a interiér pocházející z Plečnikovy dílny byl necitlivě a nevkusně poničen. Byla pozastavena stavba podzemního krytu, který začal sloužit jako depozitář Archeologického ústavu. Poslední a relativně nejmenší škodou byla stavba podzemní sítě kolektorů.

4.3.2. Josefov

Na pražském Josefově se příliš mnoho věcí nezměnilo, synagogy byly stále více nahlodávané zubem času. Španělská synagoga byla pro špatný stav uzavřená, stejně jako Pinkasova synagoga. Jedinou akcí Pražského památkového ústavu byla další drobná rekonstrukce v areálu Klausovy synagogy, ve které byla v roce 1985 Státním židovským muzeem instalovaná expozice starých hebrejských tisků a rukopisů. Je to poprvé od roku 1968, kdy byla jedna ze synagog volně zpřístupněna veřejnosti. Období let 1968-1985 bychom mohli nazvat jako období hluboké izolace. Tato situace se mění až s rokem 1989.

4.4. SWOT analýza

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Historie města a velké množství kulturních památek • Rostoucí zájem o destinaci, zejména ze strany zahraničních turistů. • Velká rozmanitost kulturního vyžití.	<ul style="list-style-type: none"> • Stále poměrně složité podmínky pro vstup do země. • Ve srovnání se západním světem nízká úroveň služeb a gastronomie. • Nedostupnost běžného zboží.
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Zlepšující se infrastruktura, stavba silničních obchvatů a pražského metra. • Benevolentnější přístup k žádostem o vstup do ČSSR. • Další možnosti rozvoje v oblasti turistického ruchu (např. kongresový cestovní ruch).	<ul style="list-style-type: none"> • Rostoucí kriminalita spojená s cestovním ruchem. • Stále větší podíl šedé a černé ekonomiky spojené s cestovním ruchem. • Velká část památek je uzavřená a ve špatném stavu

4.4.1. Shrnutí

V období první poloviny 80. let nedošlo v odvětví cestovního ruchu k nijak zásadním změnám. Počet turistů, kteří se do hlavního města přijíždějí podívat, stagnuje. Situace se lehce mění k lepšímu, díky startu tzv. Perestrojky, která východní blok více otevírá západnímu světu. Po letech izolace se Praha pomalu stává středem zájmu zahraničních turistů. Situace se zásadně mění až s příchodem Sametové revoluce. V období 80. let sice roste počet turistů, ale kvalita služeb cestovního ruchu stagnuje, stejně jako památková péče, která je nadále na samém okraji zájmu tehdejší vlády. Některými kroky však dochází ke zlepšení potenciálu oblasti pro budoucí cestovní ruch. Jako příklad je možné uvést zlepšující se infrastrukturu Prahy (metro, severojižní magistrála).

5. Období od roku 1989 do současnosti

Éra s sebou přinesla uvolnění státního vlivu téměř ve všech sférách. Nejmarkantnější změny nastaly v politice a hospodářství. Z relativně nejvyspělejší země východního bloku se rázem stala jedna z nejvyhledávanějších oblastí pro západní turisty. Důvod je prostý. Oblast byla po 40 let velmi složitě přístupná a mnohým to nestálo za snahu.

5.1. Sametová revoluce a politické změny po roce 1989

Pádem východního bloku se Československo zařadilo mezi demokratické liberální ekonomiky.

Události zlomového roku 1989, byly úzce spjaty s již zmíněným jménem Jana Palacha. Právě tzv. Palachův týden byl prvním signálem blížícího se konce komunistické éry v Československu.

15. ledna 1989 se sešlo několik tisíc lidí na Václavském náměstí v Praze, aby uctili památku Jana Palacha. Tato akce byla rozehnána silou komunistické Veřejné Bezpečnosti. Obvyklé bylo, že po rozeznání takovéto akce protesty z řad disidentů na chvíli utichly, nicméně v tomto případě tomu tak nebylo. Na druhý den došlo v Praze k ještě silnějším protestním akcím, které vyústily v další brutální zákroky VB. Tyto policejní akce pokračovaly ještě v dalších dnech a vyvolaly poměrně silnou odezvu v zahraničí. Jako reakce na události z ledna 1989 vznikla petiční akce „Několik vět“. Palachův týden roku 1989 bychom mohli označit jako jakousi „první vlaštovku“.

V souvislosti s 50. výročím uzavření českých vysokých škol nacisty naplánovala organizace *Nezávislé studentské sdružení* na 17. listopad 1989 pietní akci spojenou s osobou Jana Opletala. Ta měla začít na Albertově a přesunout se do centra města, což nakonec nebylo povoleno, proto mělo dojít k přesunu pochodu na Vyšehrad.

Nutno podotknout, že celý listopadový vývoj událostí v ČSSR byl silně ovlivněn událostmi v sousední NDR. Ačkoli se KSČ snažila informace o vývoji událostí v sousedním státě značně manipulovat a zlehčovat, do republiky postupně pronikaly informace o rezignaci vlády NDR a o dva dny později o samotném pádu berlínské zdi.

V průběhu samotného 17. listopadu proběhla velká manifestace v Praze na Albertově. Její účastníci postupovali směrem na Vyšehrad, kde byla akce oficiálně ukončena, ale ve skutečnosti se průvod vydal směrem do centra města. Ozbrojenými složkami byl odkloněn směrem na Karlovo náměstí a na Národní třídu. V této době již byl rozdělen policejními složkami na dvě části. Prvních zhruba 2000 lidí bylo zablokováno na Národní třídě na křižovatce s ulicí Na Perštýně. Právě proti nim byl veden velmi brutální zákrok veřejné bezpečnosti a takzvaných červených baretů. Kolem 600 lidí bylo zraněno a pozatýkáno. Tato policejní akce byla v podstatě kontraproduktivní. Protože protestní akce pokračovaly i v dalších dnech na území celého Československa. Do popředí politického dění se dostává Občanské fórum, které vyhláší požadavky na demokratizaci politického režimu.

Manifestace a protesty probíhaly téměř na všech místech republiky, na 27. 11. 1989 byla vyhlášena generální stávka, které se účastní 75% populace ČSSR. K politickým změnám však stále nedochází. 3. prosince 1989 Ladislav Adamec představil svoji novou vládu složenou z 15 komunistů, 1 lidovce, 1 socialisty a 3 nestraníků. Reakcí OF bylo, že pokud se tato nová vláda dostane k moci, proběhne 11. 12. 1989 další generální stávka.

V průběhu prvních prosincových dnů dochází k výrazným změnám, kterými se tehdejší vláda snažila ukonejšit protestující populaci. 4. prosince 1989 došlo k otevření hranic s Rakouskem a Německem, poprvé po více než 40 letech nebyla k vycestování nutná výjezdní doložka a devizový příslib. Tyto kroky ke stabilizaci politické situace v zemi nijak nepřispěly, a ta vyústila v rezignaci vlády dne 7. 12. 1989. Sestavením nové vlády byl pověřen Marián Čalfa. Hned po jejím jmenování 10. prosince prezident republiky Gustav Husák rezignoval. Jeho následovníkem se stal 29. prosince jmenovaný Václav Havel. Samotné důsledky politického dění v ČSSR a následně ČSFR pro cestovní ruch jsou rozebrány v následující kapitole.

5.2. Cestovní ruch a jeho růst v porevoluční době

Cestovní ruch se v letech 1989-2008 dá rozdělit do několika etap. V první (1990-1994) přijíždělo ještě relativně méně lidí. Zejména z důvodu, že česká koruna se stala plně konvertibilní měnou až v roce 1994. Navíc v Praze ani v žádných jiných oblastech ČSFR nebyly služby na příliš vysoké úrovni vzhledem k západní Evropě. Tato situace se ovšem v průběhu čtyř let výrazně změnila a v roce 1994 se dá mluvit o první velmi silné přílivové vlně zahraničních turistů.

Mezi lety 1989-1994 nárůst turistického ruchu nebyl nijak značný. Za příčinu pomalého růstu můžeme označit především nepříliš dobrou vybavenost v terciérní sféře. Zejména proto, že před rokem 1989 byla možnost soukromého vlastnictví téměř nulová. Po roce 1989 dochází k procesu privatizací a restitucí. Soudy jsou doslova zavaleny žádostmi o navrácení majetku zabaveného po roce 1948. Tato situace nikterak nepřispěla ke zlepšení úrovně například ubytovacích kapacit. Po roce 1993 začíná silný nárůst zahraničního turistického ruchu, který vyjma roku 2002, kdy byla Praha postižena silnými záplavami, zaznamenal vždy vyšší meziroční příjmy. Tato situace se změnila až v roce 2008, kdy svět postihla globální ekonomická krize, která se nevyhnula ani turistickému ruchu.

5.2.1. Statistická část

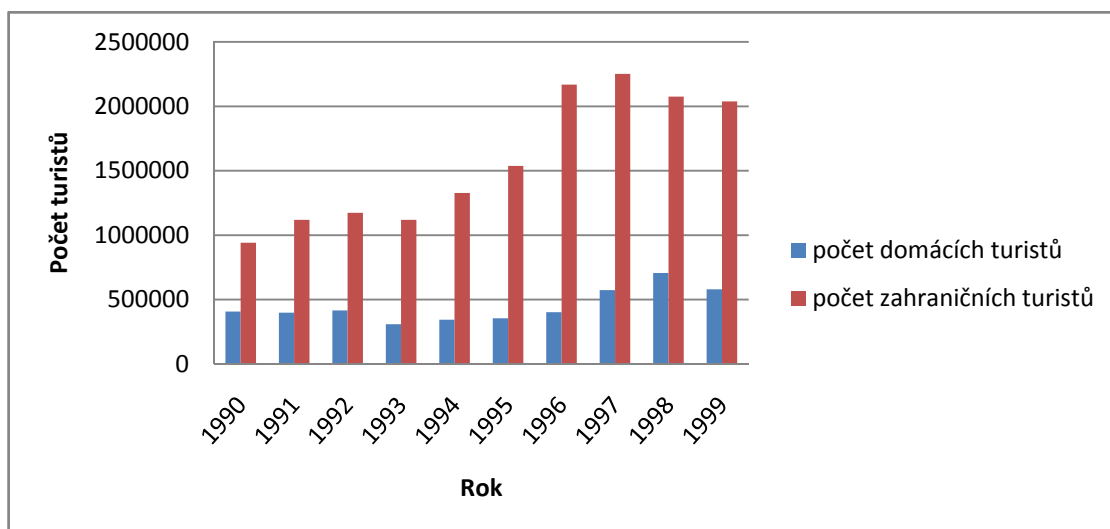
Rok 1989 a změny, které s sebou přinesl, znamenal zásadní změnu pro území hlavního města. Během prvních pěti let po revoluci se z Prahy stává region velmi výrazně těžící s turistického ruchu. Uvolnění hranic vedlo k silnému nárůstu turistického ruchu, který na rozdíl od předchozího období přicházel většinou ze západních zemí. Tento stav dlouhodobě trvá a prvním rokem, kdy hlavnímu městu klesly příjmy z cestovního ruchu, byl rok 2002, ve kterém byla Praha zasažena katastrofálními povodněmi.

Je třeba rozdělit období 1990-2008 do dvou příjezdových vln. První kulminovala v roce 1997, kdy Prahu navštívilo 2,25 milionu zahraničních turistů. Po tomto roce docházelo k nevýraznému úbytku zahraničních turistů. Příčinu můžeme hledat v celosvětové hospodářské recesi konce 90. let. Ta pominula s koncem milénia stejně jako úbytek zahraničních turistů. Poté však přichází druhá a daleko výraznější vlna, která přetrvává až do současnosti, v důsledku celosvětové hospodářské krize.

5.2.1.1. Období let 1990-1999

V tomto období je charakteristickým jevem prudký nárůst zahraničního turistického ruchu, který se zastavil v roce 1997 v důsledku hospodářské recese. Od roku 1990 do roku 1997, se počet zahraničních turistů zvýšil o téměř 140%. Bezprostředně po Sametové revoluci však došlo k propadu v počtu turistů na území hlavního města, což bylo celkem logickým projevem politických změn, které jsou jedním ze základních faktorů ovlivňující výběr dojezdové destinace. V důsledku velkých politických změn byl proto po roce 1989 počet zahraničních turistů nižší. Změna nastala v roce 1993, kdy začal první raketový vzestup cestovního ruchu u nás. To je způsobeno zejména postupným zlepšováním poskytovaných služeb. V tomto období naopak klesá počet domácích turistů. Jedná se v praxi o změnu v uspořádání. Došlo k rozdělení federace a Slovensko se stalo samostatným státem. Proto ze strany občanů SR dochází k propadu zájmu o Prahu, jako turistickou destinaci. Vývoj cestovního ruchu v letech 1990-1999 je zachycen na grafu 11.

Graf 11: Vývoj počtu turistů na území hlavního města Prahy v letech 1990-1999^{25,26}

Dlouhodobě největší zájem o Prahu projevují turisté ze SRN, kterých každoročně přijíždí do ČSFR a později do ČR kolem čtyř set tisíc. Je to dáno zejména ekonomickými poměry v obou zemích. Východní část Německa prodělala ekonomickou reformu a díky ní stoupla kupní síla obyvatel bývalé NDR. Měnová reforma znamenala celkový vzestup ekonomiky bývalé NDR a vzhledem k tomu, že ČSFR (pozdějším ČR) podobnou reformou neprošla a cenová hladina nijak zásadně nerostla, mohli Němci za relativně minimální náklady strávit dovolenou a zaplatit si podobné služby, za které by v jiných evropských metropolích dali několikanásobek.

5.2.1.2. Období 2000-2008

Toto období zaznamenalo obnovení růstu počtu zahraničních turistů. Obliba Prahy jako dojezdové destinace nadále rostla. Úroveň služeb dosáhla vysoké úrovně, navíc celková cenová hladina, jak služeb, tak spotřebního zboží byla nižší než v zemích západní Evropy a proto roste popularita Prahy zejména na západ od nás.

²⁵ *Statistická ročenka 1999 : Numeri Pragenses*. 1. vyd. Praha : Český statistický úřad, 1999. s. 97. ISBN 80-7223-229-0. (upraveno autorem)

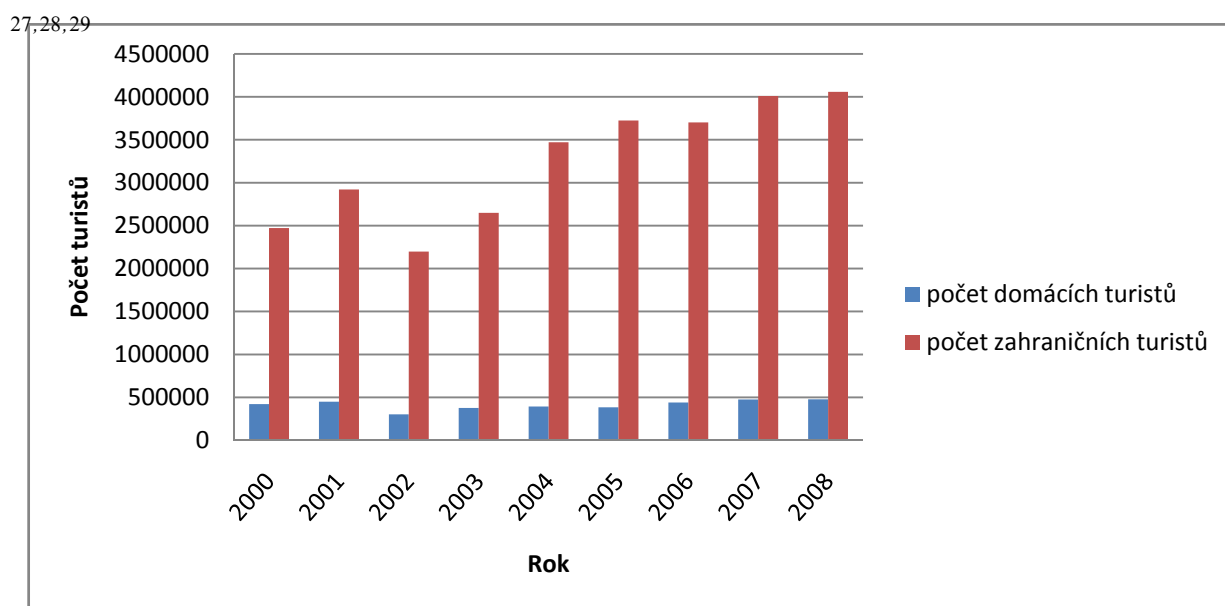
²⁶ *Statistická ročenka 1994 : Numeri Pragenses*. 1. vyd. Praha : Městská statistická správa, 1995. s. 95. ISBN Neuvedeno. (upraveno autorem)

Praha se postupně stává dějištěm poměrně významných akcí, první z nich bylo v roce 2000 zasedání Mezinárodního měnového fondu, v roce 2004 pak světový šampionát v ledním hokeji. Tyto akce i akce menšího měřítka, se pozitivně podepsaly na pověsti Prahy jako evropské metropole a promítly se i do samotné návštěvnosti.

Roste i takzvaný kongresový cestovní ruch. Ten je považován za jeden z nejodolnějších typů cestovního ruchu. Je imunní vůči změnám devizových kurzů a ekonomickým tlakům. Jeho přínosem je nejen výměna informací, ale i velmi často tvorba pracovních příležitostí. Jedná se o nejlukrativnější segment cestovního ruchu, výdaje jednoho kongresového turistu jsou až trojnásobná, oproti běžnému turistovi. Praha se v roce 2007 pohybuje na 12. - 13. místě v celosvětovém žebříčku popularity měst kongresového cestovního ruchu. O tuto pozici se dělí s Hongkongem.

Dlouhodobě počet zahraničních turistů v Praze roste, výjimkou jsou roky 2002-2003, kdy Praha byla postižena katastrofální povodní a dá se říci, že jejími následky trpí i v následující sezóně (např. dopravní infrastrukturu se podařilo plně obnovit až po více než roce). V roce 2008 je Praha jedním ze dvou českých regionů, který zaznamenal růst počtu turistů, ačkoli oproti letům předchozím jen minimální (1,3%). Důvodem pro to je silný kurz koruny a počátek celosvětové hospodářské krize v druhé polovině roku. Na příjmech z cestovního ruchu se tento pokles růstu projevil v menším měřítku. Turisté, kterých sice přijelo jen o málo více než v předchozích letech, utráceli více a za dražší služby. Průběh příjezdového cestovního ruchu zachycen v grafu 3.2.

Graf 12: Vývoj počtu turistů na území hlavního města Prahy v letech 2000-2008

Pokud se zaměříme na cizince, kteří do Prahy přijeli, podle jejich národnosti, tak opět zcela jasně vedou Němci, ale za nimi se pořadí zemí mění. V grafu 13 jsou zachyceny vždy tři státy, jejichž obyvatelé navštěvovali hlavní město nejvíce.

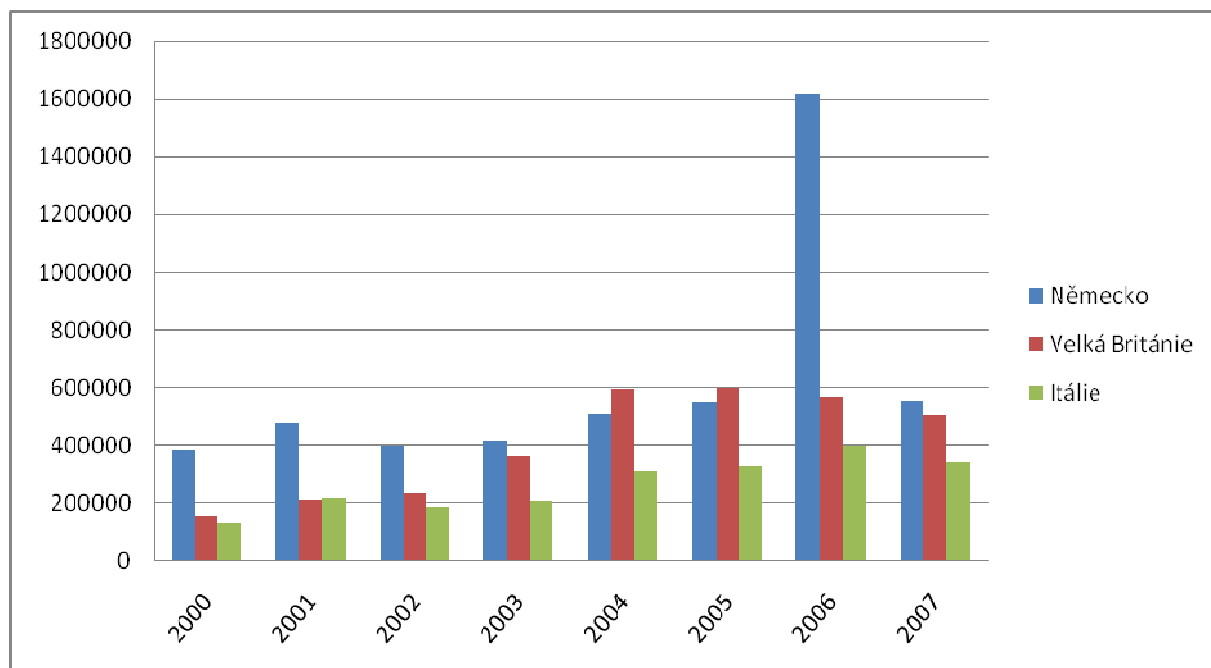
²⁷ Český statistický úřad. *Statistická ročenka 2003 : Numeri Pragenses*. 1. vyd. Praha : Český statistický úřad, 2003. 356s. ISBN 80-250-0562-3. (upraveno autorem)

²⁸ Český statistický úřad. *Statistická ročenka 2007 : Numeri Pragenses*. 1. vyd. Praha : Český statistický úřad, 2007. 378s. ISBN 978-80-250-1609-1. (upraveno autorem)

²⁹ Český statistický úřad. *Statistická ročenka 2008: Numeri Pragenses*. 1. vyd. Praha : Český statistický úřad, 2008. 365s. ISBN 978-80-250-1768-5. (upraveno autorem)

Graf 13: Počet zahraničních turistů dle národnosti na území hl. města Prahy v letech 2000-2007^{30,31}

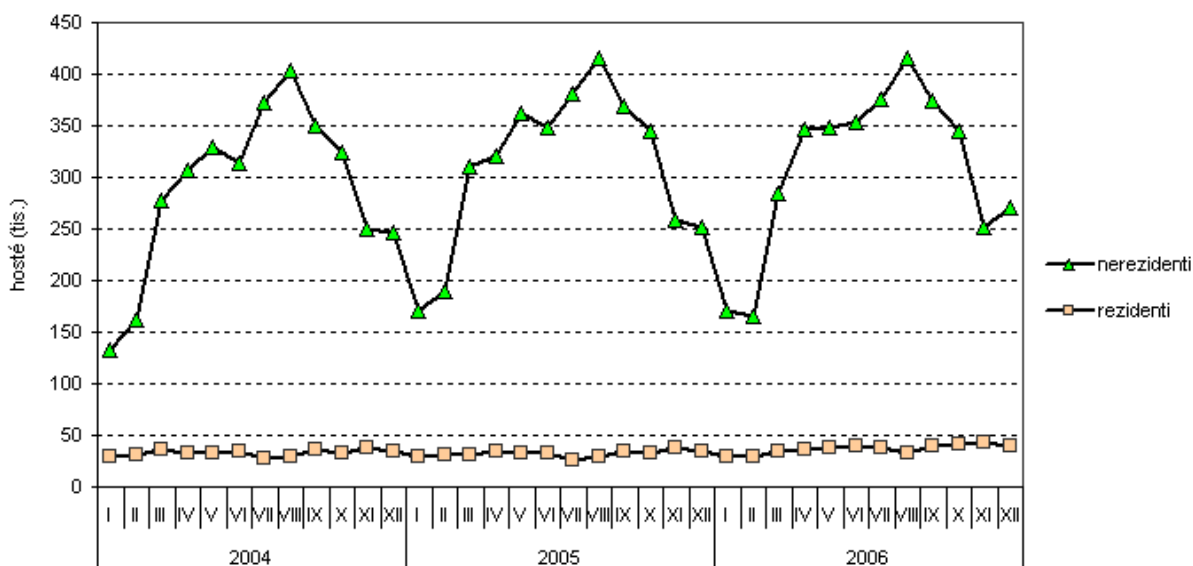
Opět nejvíce návštěvníků přijíždí do hlavního města z Německa. Výjimku tvoří roky 2004 a 2005, kdy se na první místo dostávají turisté z Velké Británie. Důvody pro tuto změnu byly dva. Prvním bylo zvýšení počtu charterových letů³² do Prahy zejména z Velké Británie. Druhým pak velká popularita takzvaných „stag a hen parties“, což jsou vlastně prodloužené víkendy, v zahraničí, jejichž jediným cílem je cesta za zábavou. Takové cesty podnikají Britové do destinací, které jsou cenově výhodné a poskytují dobrou dostupnost a kvalitu služeb. S klesajícím kurzem britské libry se postupně tyto zájezdy přesouvají dále na východ, zejména do oblastí pobaltských republik, které jsou pro Brity v současné době výhodnější.

³⁰ Český statistický úřad. *Statistická ročenka 2007 : Numeri Pragenses*. 1. vyd. Praha : Český statistický úřad, 2007. 378s. ISBN 978-80-250-1609-1. (upraveno autorem)

³¹ Český statistický úřad. *Statistická ročenka 2003 : Numeri Pragenses*. 1. vyd. Praha : Český statistický úřad, 2003. 356s. ISBN 80-250-0562-3. (upraveno autorem)

³² Charterové lety poskytují v základní ceně letenky pouze služby přímo spojené s přepravou.

Graf 14: Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních podle měsíců v hlavním městě Praze v letech 2004-2006

Převzato z: [http://www.czso.cz/xa/edicniplan.nsf/t/9500470D7B/\\$File/15.gif](http://www.czso.cz/xa/edicniplan.nsf/t/9500470D7B/$File/15.gif)

Z tohoto grafu je zřejmé, že dlouhodobě jsou nejvytíženější měsíce na území hlavního města červenec, srpen a září. Jedná se o letní sezónu, kdy přijíždí co do počtu nejvíce turistů. V posledních letech také výrazně stoupla obliba vánočních svátků, tedy období druhé poloviny prosince. V této době přijíždí nárazově velké množství cizinců, jejichž pobyt nepřesahuje délku pěti dnů.

5.2.2. Praktická část

Období 1990-2008 je poznamenáno poměrně složitým přechodem od plánovitého k tržnímu hospodářství. V celé republice naprosto chybí zkušenosti podnikáním v oboru služeb, které ještě po několika letech nejsou ani z daleka na úrovni západní Evropy. To se týká zejména gastronomických a ubytovacích služeb. Praha se navíc potýká s problémy typickými pro velkoměsta. Závratně roste počet drobných krádeží, které jsou páčány zejména na zahraničních turistech.

Další velký, a hodně diskutovaný problém, který se poprvé objevil v roce 1995, byl spojen s úrovní taxislužeb. V nejednom zahraničním průvodci z té doby je možné najít varování před českými taxikáři, kteří s oblibou okrádají zejména zahraniční turisty. Tento stav se podařilo vyřešit až po více než 10 letech, v roce 2006, zavedením takzvaných TAXI FAIR PLACE³³ stání, která mají magistrátem stanovenou maximální cenu za ujetý kilometr.

Dalším poměrně zásadním krokem, který značně zlepšil postavení Prahy jako turistické destinace, bylo rozšíření a celková rekonstrukce letiště na Ruzyni, jehož stav neodpovídal kapacitním požadavkům. Rekonstrukce probíhala v letech 1990-1993 a její součástí bylo rozšíření letiště o terminál „Sever 2“, poté v roce 2006 došlo k otevření nového terminálu „Jih 2“. Celková kapacita letiště tak stoupla na téměř 12 milionů cestujících ročně. V současnosti se velmi hlasitě hovoří o privatizaci letiště, které je majetkem státu a hlavního města³⁴.

V tomto období se zásadně zvedá úroveň ubytovacích zařízení, a to zejména vstupem zahraničního kapitálu do zavedených hotelů na území hlavního města,

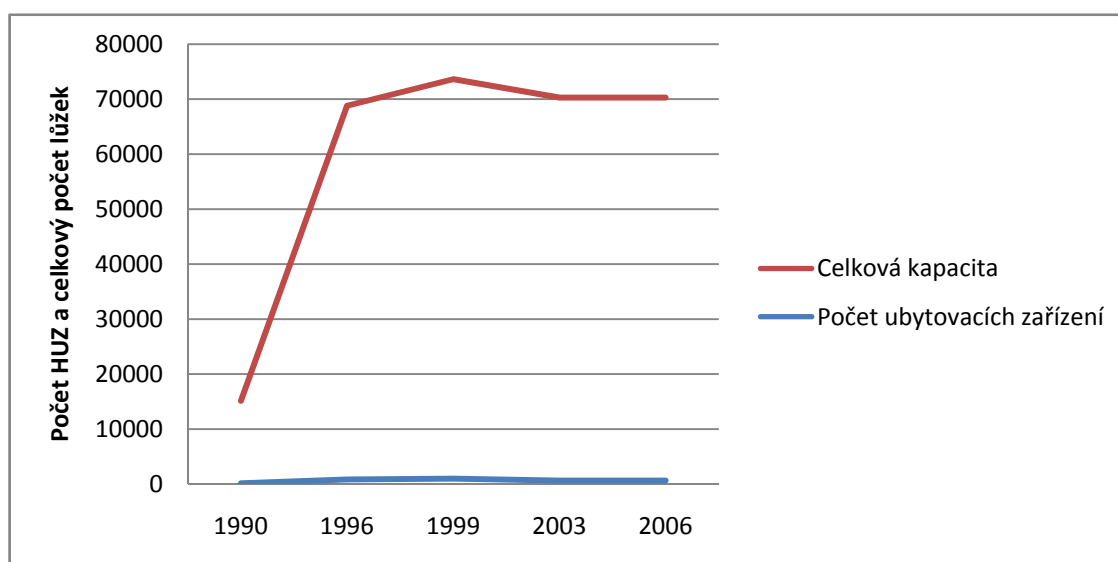
---

³³ JUKL, V. *Informační server pražské radnice : Taxi Fair place zvyšují ochranu proti nepoctivým taxikářům* [online]. 2007, 2.8.2007 [cit. 2008-03-09]. Dostupný z WWW: <http://magistrat.praha-mesto.cz/73798_Taxi-Fair-place-zvysuji-ochranu-proti-nepoctivym-taxikarum>.

³⁴ *Letiště Praha : Letiště Praha Ruzyně - Historie* [online]. 2004 [cit. 2009-03-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.letiste-ruzyne-praha.cz/letiste-info.htm>>.

namátkou skupiny Hilton, Corinthia Towers. Tento proces opět ale trvá několik let. S rostoucím zájmem turistů se celkově zvedá počet ubytovacích zařízení a jejich kapacita. V průběhu let 1989-1999 ubytovací kapacita HUZ vzrostla o více než 300%, a to z necelých 15 tisíc na téměř 65 tisíc lůžek. Vzhledem k tomu, že se ČR již delší dobu pohybuje na poli tržní ekonomiky, nejedná se o nadsazená, nebo uměle držená čísla. Na území hlavního města je schopno se dlouhodobě uživit kolem 900 hromadných ubytovacích zařízení, které v roce 1996 zaměstnávali přes 10 000 obyvatel. Vývoj kapacity ubytovacích zařízení ve vybraných letech je zřejmý na grafu 15.

Graf 15: Vývoj kapacity ubytovacích zařízení ve vybraných letech ^{35,36}

Z grafu je zřejmé, že růst kapacity HUZ se kolem roku 1999 ustálil na zhruba úrovni 70 000 lůžek. Tento jev následoval po relativně prudkém propadu po roce 1989, kdy kapacity hotelů nebyly díky slabému příjezdovému cestovnímu ruchu využívány. Naopak po roce 1989 nebyla kapacita dostatečná, proto tak výrazně roste. Vzhledem k současné hospodářské situaci (2009), kdy světová ekonomika upadá do recese, se dá očekávat v letech budoucích úbytek HUZ, zejména protože klesne počet zahraničních návštěvníků.

³⁵ Český statistický úřad. *Statistická ročenka 1999 : Numeri Pragenses*. 1. vyd. Praha : Český statistický úřad, 1999. 325s. ISBN 80-7223-229-0. (upraveno autorem)

³⁶ Český statistický úřad. *Statistická ročenka 2006 : Numeri Pragenses*. 1. vyd. Praha : Český statistický úřad, 2006. 352s. ISBN 80-250-1360-X. (upraveno autorem)

5.3. Památková péče

K zcela zásadním změnám došlo nejen v politice a ekonomice, ale také v oblasti památkové péči, která zaznamenala radikální obrat k lepšímu. Budovy v historickém centru byly v rámci restitucí často navraceny původním majitelům mnohdy ve špatném stavu, ale péče o ně se konečně stala „veřejným zájmem“. Tato věc je ale v celkovém horizontu vývoje historického jádra značně dvojsečná.

Ačkoli mnohonásobně vzrostly finanční prostředky, které do péče o památky začaly plynout, zároveň se do hry dostali „velcí hráči“ ze soukromého sektoru. Začátek devadesátých let byl obdobím jakési euforie, dobou, kdy byla velká vůle změnit doposud chabou legislativu a zejména památkový zákon z roku 1987.

Právě kvůli velkému zájmu ze strany soukromého sektoru o neomezenou moc nad majetkem v historickém centru provázejí změnu tohoto zákona od začátku obstrukce a ještě dvacet let po revoluci je možné říci, že se v případě legislativy v podstatě nic nezměnilo a stále platí výše zmíněný zákon z roku 1987³⁷. Již v roce 1991 byla vypracovaná Památkovým ústavem koncepce ochrany historického jádra. Nikdy ovšem nedošlo k jejímu schválení, a proto má stále ve věci jakýchkoli stavebních úprav v památkové rezervaci hlavní slovo Magistrát hlavního města Prahy. Mimo jiné proti jeho rozhodnutí nemá ÚPP žádný opravný prostředek. V praxi se velmi často děje, že pokud investor stavby se uchýlí k lobbingu, tak i přes nesouhlasné stanovisko ÚPP magistrát povolí stavbu, která vede k závažnému poškození historické památky, případně ke změně historického rázu.

---

³⁷ Národní památkový ústav. *Historie, vývoj* [online]. 2003- [cit. 2009-04-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.npu.cz/npu/souhrn/hist/302/>>.

5.3.1. Pražský hrad

Změny, které nastaly na Pražském hradě po roce 1989, lze v mnohém přirovnat ke změnám v roce 1918. Nemalou zásluhu na tom měl nový prezident Václav Havel. Jako první byly otevřeny prostory Královských zahrad, odkud bylo přemístěno sídlo prezidenta.

Mezi nejvíce poškozené objekty patřil bezpochyby areál sedmi zahrad, které byly v průběhu let 1968-1989 bez výjimky uzavřeny pro veřejnost. Byly poškozeny zejména stavbou kolektorů a celkově se nalézaly v neudržovaném stavu. V roce 1989 byly zahájeny kompletní rekonstrukce, které měly zahradám navrátit jejich ráz z počátku 20. let 20. století. Součástí rozsáhlých rekonstrukcí byla i stavba oranžerie, která vychází z dob Rudolfa II. Na místě novostavby vyčlenil prostor pro pěstování subtropických rostlin. Ta pro spolupráci získala architektku českého původu Evu Jiřičnou, jejíž návrh byl použit pro vznik nové oranžerie v polovině 90. let, dokončené v roce 2000. Jedná se o moderní konstrukci z kovu a skla, která ovšem nijak nezasáhla okolní památkově chráněné objekty a nepoškodila historický ráz. Stavba sama o sobě získala řadu architektonických ocenění a stala se součástí výstavního projektu deseti století architektury.

Nejvýznamnější porevoluční investiční akcí byla rekonstrukce Ústavu šlechtičen a Rožmberského paláce³⁸. Ty byly v průběhu let 1968-1989 využívány tajnou policií, která je přeměnila na střelnici, laboratoř a ústředny. Po pádu komunismu byly oba objekty značně poničeny, proto není divu, že celkový rozpočet na realizaci dosáhl 500 milionů korun. Po dokončení rekonstrukcí byly oba objekty z části zpřístupněny veřejnosti a současně začaly být využívány jako kancelář prezidenta republiky.

Dalším objektem, který byl po nákladné rekonstrukci zpřístupněný, je oblast Jeleního příkopu. Zde bylo nutné obnovit po 40 let chátrající cesty a zrekonstruovat Masarykovu vyhlídku. Došlo k proražení tunelu pod Prašným mostem, a tím k spojení

---

³⁸ LUKEŠ, Z. *Proměny Pražského hradu ve dvacátém století* [online]. 2006 [cit. 2009-05-10]. Dostupný z WWW: <http://www.vso-praha.eu/storage/1170966719_sb_minulost_ph_6.pdf>.

dolní a horní části Jeleního příkopu. Realizace tunelu podle návrhu Josefa Pleskota byla oceněna prestižní evropskou cenou Brick Award v roce 2004.³⁹

Rekonstrukce Jízdárny Pražského hradu probíhala v několika etapách od roku 1998. Zanedbaná barokní budova prošla poslední rekonstrukcí v roce 1948, ta navíc nepočítala s větším využitím objektu. V posledních šedesáti letech fungovala příležitostně jako výstavní sál a rekonstrukce dokončená v roce 2007 měla z objektu vytvořit multifunkční prostor. Celková investice dosáhla 125 milionů korun. Kompletně bylo zrekonstruováno také Tereziánské křídlo Starého královského paláce. Tento z architektonického hlediska mimořádně cenný prostor byl veřejnosti zpřístupněn v roce 1993.

Poměrně dlouhou dobu byl rekonstruován letohrádek královny Anny a to v letech 1989-1999. Tato rekonstrukce byla vedena za účelem zpřístupnění objektu veřejnosti. Jednalo se zejména rekonstrukce původních omítek a dlažeb v suterénní části⁴⁰. Restaurována byla i Zpívající fontána u letohrádku, společně s přilehlým parkem. Rekonstrukce byla ukončena v roce 2002.

Nemalá část restaurátorského úsilí ovšem zůstane návštěvníkům Pražského hradu skryta. Jedná se zejména o práce na interiérech. Téměř kompletně byl zrekonstruovaný prvorepublikový Masarykův byt, pro který byly získány původní interiérové prvky, které ovšem byly z části rozkradeny, případně se nacházely v dezolátním stavu. Některé ze součástí byly také navraceny z depozitářů jiných institucí. To, co se již nepodařilo zachránit, bylo nahrazeno replikami, které vznikaly na základě dochovaných dobových fotografií.

Samozřejmostí jsou nekončící práce na restaurování Svatovítské katedrály. Nejvýznamnější akcí byla kompletní rekonstrukce Velké jižní věže, která byla dokončena v roce 2000.

---

³⁹ LOPATOVÁ, K. *Archiweb* [online]. 2008, 3.10.2008 [cit. 2009-04-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.archiweb.cz/buildings.php?type=arch&action=show&id=1786>>.

⁴⁰ DaM. *Rekonstrukce suterénu Letohrádku* [online]. 2005 [cit. 2009-05-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.dam.cz/archiv.php?cat=15&id=73>>.

5.3.2. Josefov

Židovské muzeum, které pod svou správou sdružovalo od svého založení v roce 1906 veškeré objekty sakrálního charakteru, bylo po dlouhých letech útlaku ze strany nacistů a poté komunistů znovuotevřeno v říjnu roku 1994. Jednalo se o zlomový rok zejména v přístupu k budovám a exponátům druhého největšího židovského muzea na světě.

V prvních letech po předání muzea zpět do rukou Federace židovských obcí došlo ke znovu zpřístupnění všech objektů, do nichž byly instalovány stálé expozice, které souvisí s židovským náboženstvím i historií Židů v Čechách. Z dlouhodobého hlediska se muzeum stalo jedním z nejnavštěvovanějších muzeí na našem území.

Zcela jiný přístup byl zvolen i při péči o samotné objekty. V říjnu roku 1994 bylo přistoupeno k celkové rekonstrukci nejvíce zchátralé Maiselovy synagogy, která byla dokončená v květnu následujícího roku a ještě téhož roku byla zpřístupněná pro veřejnost. Došlo také k nutným opravám v areálu Starého židovského hřbitova, který byl vyhlášen za národní kulturní památku. Na konci roku byla zahájena rekonstrukce dalšího objektu, a to Klausovy synagogy. Tu se podařilo znovuotevřít v dubnu roku 1996, stejně jako zrekonstruovaný Památník obětí holocaustu v Pinkasově synagoze. Tato rekonstrukce byla zahájena Ministerstvem kultury v roce 1992.

Koncem roku 1997 byla zahájena rekonstrukce Španělské synagogy, která se nacházela v dezolátním stavu. Rekonstrukce zahrnovala rekonstrukci střechy a interiéru (zejména nástěnných maleb a historicky cenných vitráží). Do této synagogy byla rovněž instalována jedna z částí expozice Židovského muzea. Nadále pokračovaly práce na restaurování náhrobků Starého židovského hřbitova⁴¹.

V listopadu roku 1998 byla dokončena rekonstrukce Španělské synagogy. Rekonstrukční práce se přesunuly do sousedních budov, které byly přetvořeny, aby vyhovovaly účelům správních budov Židovského muzea. V roce 2001 pokračovaly zejména restaurátorské práce na Starém židovském hřbitově.

---

⁴¹ Židovské muzeum v Praze. *Deset let*. 2004. vyd. Praha : Židovské muzeum v Praze, 2004. 65 s. ISBN 80-85608-90-1.

V srpnu roku 2002 zasáhly Prahu ničivé povodně. Nejvíce byly povodněmi poškozeny Pinkasova a Staronová synagoga, v nichž kvůli spodní vodě dosahovala vodní hladina přibližně 120 centimetrů. Povodně si vyžádaly další velkou rekonstrukci objektu a památník byl znovuotevřen v září 2003. Ostatní objekty a expozice se před povodní podařilo ochránit.

Lze říci, že se změnou přístupu a majitele v roce 1994 začíná pražský Josefov vzkvétat. V průběhu prvních desíti let působení bylo zrekonstruováno a opraveno pět objektů na území hlavního města Prahy a další tři mimo ni. Zároveň se podařilo přitáhnout díky expozicím velké množství turistů. Ti prostřednictvím vstupného nadále podporují Pražskou židovskou obec v péči o navracené kulturní bohatství.

5.4. SWOT analýza

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Historie města a velké množství kulturních památek • Obrovský zájem o destinaci • Nižší cenová hladina • Obrovské investice do odvětví • Výborná infrastruktura a dopravní dostupnost	<ul style="list-style-type: none"> • Nepříliš dobrý zvuk ČSFR v zahraniční • Velmi malé zkušenosti v odvětví cestovního ruchu. • Po uvolnění hranic nedostatečná kapacita HUZ. • V prvních 5-ti letech nekonvertibilní měna
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Velké množství možností ekonomického využití cestovního ruchu. • Vstup do EU a Schengenského prostoru. • Lepšící se úroveň služeb	<ul style="list-style-type: none"> • Obrovský rozvoj cestovního ruchu na úkor památkové péče, který přináší mnohdy necitelné zásahy. • Rostoucí kriminalita, spojená s cestovním ruchem

5.4.1.1. Shrnutí

Se změnou politického režimu přicházejí obrovské změny v ekonomice a zahraniční politice. ČSFR a posléze ČR se otevírá západnímu světu, z čehož začíná díky cestovnímu ruchu pomalu těžit. Nejsou zde však téměř žádné zkušenosti s odvětvím, které se za 20 let zásadně změnilo. Odvětví cestovního ruchu prochází také určitou „bolestnou“ transformací, stejně jako celá česká ekonomika. Od roku 1989 až do roku 2002 meziročně stoupají příjmy hlavního města z cestovního ruchu. Velkou devízou Prahy je nepřeborné množství památek a v posledních 10-ti letech srovnatelná úroveň služeb se západní Evropou při nižší cenové hladině.

6. Didaktické využití

Didaktické využití práce na ZŠ se může zdát jako relativně problematické. Cestovní ruch je v rámci učiva základní školy zmiňovaný spíše okrajově, je ale důležité si uvědomit, že primárním tématem této práce není cestovní ruch, ale jeho vývoj v hlavním městě. Proto bych didaktické využití práce směřoval spíše směrem k tématu Praha. Jedná se o téma vyučované na základní škole v rámci 8. - 9. třídy základní školy v rámci tematického celku České republiky.

Většina základních i středních škol pořádá pro své studenty jedno, i vícedenní poznávací zájezdy do hlavního města, jejichž programem je ve většině případů jen poznávací část. Ta se pro žáky mnohdy pro svou strohost a nezáživnost stává noční můrou. Největší problém těchto zájezdů shledávám v nezapojení jejich účastníků do akce. Právě tato skutečnost mě vedla k vytvoření schématu projektu, který by žáci zpracovávali před samotným zájezdem.

Jednalo by se o projekt, který by byl zadaný v hodinách zeměpisu v 8. - 9. třídách v rámci tématu regionální geografie ČR. Cílem projektu by mělo být zapojení žáků do organizace školního výletu jak po stránce organizační, tak po stránce vzdělávací.

Samotný projekt bude rozdělen do dvou částí. První přípravná a druhá samotná realizace.

6.1. Cíle:

Lépe se seznámit s metropolí ČR

Získání informací o jejím historickém vývoji

Utvoření představy o kultuře a společnosti

Rozvoj tvořivosti, samostatnosti a orientace

6.2. Mezipředmětové vztahy

Výtvarná výchova: Získání přehledu o architektonických slozích, významných architektch a umělcích, kteří se v Praze narodili, případně v ní působili.

Hudební výchova: Slavní hudební skladatelé a rodáci, kteří jsou s Prahou spojeni.

Dějepis: Historie města a státu.

Občanská výchova: Základní znalosti církevních památek na území hlavního města. Hmotná kultura.

Český jazyk: Významní spisovatelé a básníci žijící v Praze

6.3. Přípravná fáze

Prvním krokem by bylo rozdělení dětí do skupin, počítejme třídu o 25-28 žácích. Optimální rozdělení je do skupin po 5-6 žácích. Vzniká tedy zhruba 5 skupin. Jejich prvním úkolem je volba tématu. Téma by mělo kopírovat myšlenkové a umělecké směry historie. Na toto téma žáci budou zpracovávat referát, případně prezentaci, kterou v průběhu samotné exkurse přednesou ostatním skupinám.

6.4. Organizační fáze

V rámci organizační fáze budou žáci spolupracovat na samotném plánu exkurse. Budou se podílet na přípravě tras prohlídek, v návaznosti na zadání jejich tématu. Budou se spolupodílet na přibližných kalkulacích rozpočtu a v neposlední řadě budou mít možnost společně s vyučujícím tvořit program a časový rozvrh.

6.5. Fáze samotné realizace

V první části se bude jednat o spíše domácí práci, která bude kopírovat přesné zadání a které bude průběžně konzultováno s vyučujícím. Samotná práce by měla splňovat následující požadavky:

- ☉ Práce by měla obsahovat tři základní kapitoly.
  - První by byla stručná historická charakteristika dění v českých zemích a Praze. Její prezentace by byla na cca 5-10 minut.
  - V další fázi by žáci charakterizovali myšlenkový směr a tehdejší postoj člověka vůči náboženství, společnosti a vědě (cca 5 minut).
  - V poslední fázi by prezentující žáci seznámili ostatní s architektonickým stylem, převládajícím období a nejvýznamnějšími památkami v Praze (cca 5 minut). Dále vyjádřením ve výtvarném umění a hudbě. Stručně by vyjmenovali osobnosti působící, nebo narozené v Praze a jejich nejvýznamnější díla.

V závislosti na typu školy by se jednalo buď o několik jednodenních výletů, to připadá v úvahu v případě škol do vzdálenosti 50 kilometrů od Prahy. V opačném případě by se jednalo o vícedenní výlet.

To by samozřejmě vyžadovalo přizpůsobení tematických okruhů. Preferuji v tomto případě jakési tematické celky, například dopoledne s gotikou. Tento postup je využitelný v obou případech jak jednodenních, tak vícedenních pobytů.

Vzhledem k tomu, že jsem absolvoval souvislou pedagogickou praxi, když jsem měl již zadané téma své diplomové práce, rozhodl jsem se toho využít a tento projekt ve zjednodušené formě realizovat ve vyučovaných třídách. Na následujících stranách přikládáme vypracování projektu žáky 8.A ZŠ Bezručova 95 v Říčanech u Prahy, které je doplněné o komentář a celkové vyhodnocení.

6.6. Vypracování projektu žáky

Žáci měli na vypracování projektu přibližně 6 týdnů. Bylo jim zdůrazněno, že se mají věnovat všem třem kapitolám a dodržet při tom maximální délku referátu 10-12 minut. Projekt byl ve finální fázi završen jednodenním výletem, ve kterém byly zahrnuty nejvýznamnější památky a architektonické styly, zmíněné v referátech. Žáci dostali prostor k prezentaci svých referátů v posledních dvou hodinách před samotným výletem. Po skončení referátu vyznačili v mapě významné památky na území hlavního města, které by chtěli svým spolužákům ukázat, případně jim k objektům něco říci. V této fázi vypracoval učitel na základě vybraných objektů žáků plán prohlídky města. Vzhledem k tomu, že se jednalo pouze o jednodenní výlet, tak byla struktura lehce pozměněna. Trasa byla přizpůsobena tak, aby se jednalo o okruh realizovatelný za pouhý jeden den. Plán „prohlídky“ je zařazen v mapové příloze projektu. V následující kapitole je vypracování projektů dvou trojčlenných skupin, které považuji za velmi zdařilé.

6.6.1. Vypracování projektu

Klasicismus

Když v druhé polovině 18. století císař Josef II. omezil moc církve, začínají se více budovat stavby světské. Vedle zámků šlechty se upravují v duchu doby domy měšťanů. Častějším objednavatelem staveb byl stát, který budoval pošty, celnice, kasárna, pevnosti, nemocnice, chudobince - u těchto staveb na prvním místě stála účelnost a malé náklady.

Jednou z nejstarších budov postavených ve stylu klasicismu je Stavovské divadlo, v němž uvedli premiéru Mozartovy opery Don Giovanni.

Obecně stylové tendence navazující na tzv. klasické umění (umění starého Řecka a Říma).

Typickými znaky klasicistní architektury jsou například napodobeniny antických sloupů v průčelí staveb, trojúhelníkový štít, štukové nadokenní vějíře.

Známa klasicistní budova: Kapitol ve Washingtonu (budova kongresu USA)

České klasicistní památky: Stavovské divadlo, Klárův ústav slepců

Období klasicismu je spojováno s hlubokými změnami ve společnosti. V první řadě končí několik století feudalismu a ve vyspělých státech tehdejší Evropy nastupuje nová historická epocha a tou je kapitalismus v Anglii postupně přecházející do imperialismu.

V některých státech Evropy, hlavně ve východních, se klasicismus ke slovu ani nedostal a místo něj nastupuje pouze ochuzená verze a tou je osvícenecký absolutismus.

Hlavními evropskými kulturními centry jsou Itálie a Francie. Hudba se přizpůsobuje měšťanům, ale aristokracie si stále udržuje důležité postavení ve společnosti.

Gotika

Gotika je umělecký sloh plynule navazující na sloh románský. Začíná se projevovat od druhé poloviny 12. století a pokračuje ve vrcholném středověku zhruba po další tři století. V českých zemích nastupuje i ustupuje gotika o něco později. V Německu a střední Evropě trvala až do počátku 16. století, kdy se v Itálii a Francii již prosadila následující renesance. Ta se z gotiky nevyvinula, ale naopak se ji snažila popřít a při svém vývoji se opírala o antické dědictví.

Termín **gotika** nebo **gotický** se vztahuje ke Gótům. Předcházející epoše jej přisoudili s opovržením italští humanisté, „gótské“ umění pro ně znamenalo asociaci primitivního či barbarského. Ve Francii byl tento sloh nazýván „style ogival“ – sloh lomený.

Gotický sloh vznikl postupným vývojem ze slohu románského. Počátky gotického slohu začínají ve Francii a jsou spojeny s vybudováním tehdy výjimečného chrámu opatství v Saint-Denis poblíž Paříže. Ve vzniklém stylu je i proto do jisté míry obsažena filozofie směřování za Bohem, která je po formální stránce vyjadřována vertikalizmem, oproti románskému slohu došlo především u staveb také k značnému prosvětlení a „odhmotnění“. Gotika na rozdíl od románského slohu již nedosáhla plného rozšíření po celé Evropě, ale především její západní a centrální části. Vliv gotiky na územích s vlivem pravoslavné církve na tamější umělecké cítění byl značně limitovaný.

Znaky architektury:

1. **Vertikalismus** – v samotné stavbě i v jednotlivých jejích částech. Optický dojem odhmotnění a přiblížení k Bohu
2. **Lomený oblouk**, který prochází vývojem od širokého a méně lomeného až k vysokému ostře zalomenému. Tento oblouk je používán v oknech, portálech a všech zdobných částech stavby, i v uměleckém řemesle. Podle tvaru oblouku lze určit i léta vzniku.
3. **Vnitřní opěrný systém**, který se skládá z klenebních žebířů svedených do přípor předsazených před pilíři. Váha stropu je tak převedena do úzkých partií, což umožnilo postupně odlehčit zdi a zaplnit je rozsáhlými okenními plochami. Klenební žebra v průběhu vývoje gotiky ztratila nosnou funkci a stala se dekorativním prvkem.

4. **Vnější opěrný systém** používaný zejména u gotických katedrál je pomocným činitelem podpírajícím z vnější strany pilíře, které zachycují tlak klenby. Skládá se z opěrných oblouků a opěrných pilířů.
5. Mezi nejrozšířenější zdobné prvky patří **fiály** (drobné věžičky), které zdobily střechu i umělecké řemeslo. Dalším oblíbeným prvkem byly **chrliče** (fantastické hlavy s otevřenou hubou, které chrlily vodu stékající ze střech).

Česká vrcholná gotika se rozvíjela za vlády Karla IV.(1346-1378) a Václava IV.(1378-1419) Jejím spolutvůrcem se stal i samotný Petr Parléř, architekt a sochař, pokračovatel Matyáše z Arrasu. Mezi Parléřova nejznámější díla patří takové skvosty české minulosti jako Karlštejn, Karlův most, Týnský chrám, Mostecká věž, části chrámu v Kutné Hoře, či portréty Lucemburků ve Svatovítské katedrále. Převládá vertikálnost a štíhlost tvarů. Střediskem jsou **Praha a jižní Čechy**.

V malířství se kromě fresek objevuje malba na skle, dále pak knižní malba v ručně psaných knihách (knihtisk byl objeven až v pol. 15.stol.) a deskové obrazy k výzdobě oltářů. Náměty jsou stejně jako v sochařství převážně náboženské. Nejvýznamnější malíř v Čechách byl Mistr třeboňský, Mistr vyšebrodský, Mistr Theodorik a v **Evropě například** Giotto di Bondone.

6.7. Hodnocení vypracování projektu

Všechny skupiny se do práce na projektu pustily s velkým nadšením. Práce je díky možnosti využívat informační technologie a internet bavila dle jejich slov o mnoho více. Zároveň žáci pracovali s vědomím, že bude následovat prezentace a samotná exkurze do hlavního města. K přiloženým prezentacím nutno říci, že byly zpracovány ve formě prezentace. V případě gotiky dokonce žáci spustili vlastní internetové stránky, což mě velmi mile překvapilo. Nedostatkem je nedostatečná citace zdrojů, na což byli žáci v závěru dostatečně důrazně upozorněni.

Jako nedostatek projektu je možné označit relativní nejednoznačnost zadání ve dvou bodech. Zatímco u slohů středověku a raného novověku je zaměření a orientace člověka jednotné, v 19. století s nástupem uměleckých směrů a především

pak ve 20. století začíná umění a architektura reagovat na rychle se měnící požadavky doby a značně se diferencuje. Tato diferenciací vede k tomu, že se „látka“ stává mnohem složitějším a zároveň obsáhleším problémem, tudíž je realizace projektu pro žáky základní školy obtížnější a časově náročnější. Období, o kterém se zmiňujeme, by si vyžádalo samostatný projekt, v němž by učitel problematiku zjednodušil a vybral pouze ty směry, které se projevíly v pražské architektuře největší měrou, a tak by žáky nasměroval a do jisté míry orientoval v problému.

7. Fotodokumentace

Do kapitoly fotodokumentace jsem se snažil zvolit takové fotografie, které by jednak ilustrovaly přístup komunistického režimu k památkové péči a za druhé takové fotografie, které dokreslují ráz Prahy, jako historického města.

7.1. Letohrádek královny Anny

Na následujících fotografiích je možné konfrontovat porevoluční stav se stavem po rekonstrukci v probíhající v roce 2001.

Obr.1: Prostor suterénu letohrádku královny Anny před a po rekonstrukci
(foto: Architektonická kancelář DaM)

Obr.2: Prostor suterénu letohrádku královny Anny před a po rekonstrukci
(foto: Architektonická kancelář DaM)

7.2. Rožmberský palác

Obr.3: Stav Rožmberského paláce před rekonstrukcí, detail sálu v přízemí a schodiště
(foto: Architektonická kancelář DaM)

Obr.4: Stav Rožmberského paláce před rekonstrukcí, detail nádvoří a spojovací chodby
(foto: Architektonická kancelář DaM)

Obr. 5, 6: Stav Rožmberského paláce po rekonstrukci, detail sálu v I. patře
(foto: Architektonická kancelář DaM)

Obr. 7, 8: Stav Rožmberského paláce po rekonstrukci, detail nádvoří a spojovací chodby
(foto: Architektonická kancelář DaM)

8.3. Areál Pražského hradu

Obr.9: II. nádvoří Pražského hradu (foto autor)

Obr.10: Jiřský klášter (foto autor)

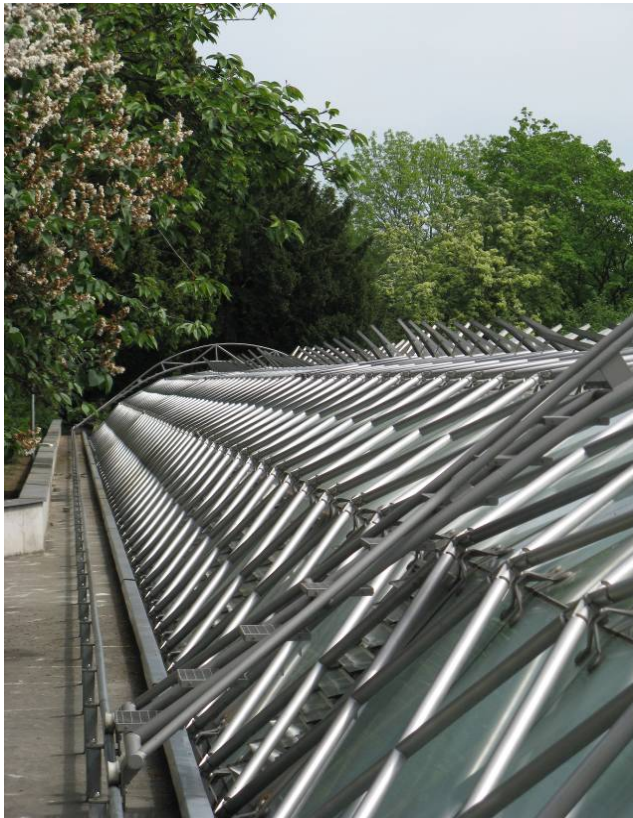

Obr.11: Průčelí svatovítské katedrály
(foto autor)

Obr.12: Jižní věž svatovítské katedrály
(foto autor)

Obr.13,14: Oranžerie Pražského hradu (foto autor)

Obr. 15: Průchod valem Pražského mostu (foto autor)

Obr.16: Letohrádek královny Anny (foto autor)

7.3. Josefov

Obr.17: Španělská synagoga, současný stav
stav(foto autor)

Obr.18: Pinkasova synagoga, současný
stav(foto autor)

Obr.19: Areál židovského hřbitova s detailem zrekonstruované hrobky Rabiho Löwa
(foto autor)

Obr.20: Staronová synagoga (foto autor)

Obr.21: Židovská radnice (foto autor)

8. Závěr

Celkově lze říci, že v období let 1968-2008 se odvětví cestovního ruchu na území hlavního města Prahy zásadně změnilo a zároveň došlo ke změnám i v přístupu ekonomiky k němu. Postupem času začíná oblast z odvětví těžit a po roce 2000 se díky němu do pražského rozpočtu dostávají nemalé finanční prostředky.

V průběhu tří rozdílných období se v důsledku politických změn změnil celkový přístup k celému odvětví. V letech před rokem 1989 nebyl potenciál cestovního ruchu, který skrývala Praha, využit v plném rozsahu, který nabízel.

V prvních letech po Sametové revoluci ekonomika, zejména sektor služeb, trpěl pomalou a bolestnou transformací. Zejména sektor služeb nebyl v prvních letech schopen poskytnout dostatečnou úroveň služeb a pokrýt poptávku, která po středoevropské metropoli náhle vzrostla. Tento přístup neplatil v případě památkové péče, která se po roce 1989 změnila zásadně k lepšímu.

V druhé polovině 90. let dosahují služby na úroveň západoevropských turistických destinací a Praha se stává jednou z nejvyhledávanějších metropolí Evropy. Dá se říci, že v samotném centru je téměř vše podřízeno zahraničním návštěvníkům, ceny nevyjímaje. S rostoucími příjmy se podřizují penězům i zákony o památkové péči. Bohužel nikoli oficiální cestou. To je jedna ze změn, kterou je nutné v budoucnu udělat. Zvýšit pravomoc památkového ústavu, aby nedocházelo k poškození historického rázu města. Ačkoli mnozí rodilí obyvatelé města tvrdí, že Praha již dávno ztratila „genius loci“.

Je otázkou, jakým způsobem se projeví na příjmech a vůbec na postoji k turistům změna, která přichází v posledních dvou letech. Zásadně se totiž mění národnostní složení turistů přijíždějících do Prahy. Zatímco před 10 lety do Prahy přijíždí zejména obyvatelé západní Evropy, v poslední době se těžiště přesouvá do střední a východní Evropy. Tento jev provází celkový nižší příjem z cestovního ruchu.

Otázkou zůstává, jakým způsobem se Praha vyrovná se světovou ekonomickou krizí, která s sebou přináší i zcela nové modely chování ve spotřebě obyvatelstva. V letní sezóně 2009 se dá očekávat prudký pokles zahraničních turistů, které s největší pravděpodobností přinese i jakési „pročistění“ v sektoru služeb. Ten na území hlavního města počítal s dlouhodobě vysokou návštěvností. Silnější ekonomické subjekty krizi přežijí. Jejich pozici to z dlouhodobého hlediska spíše posílí.

9. Seznam použitých zkratk

ČSFR	Československá federativní republika
ČSSR	Československá socialistická republika
HUZ	Hromadná ubytovací zařízení
KSČ	Komunistická strana Československa
NDR	Německá demokratická republika
OF	Občanské fórum
ROH	Revoluční odborové hnutí
SR	Slovenská republika
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
ÚPP	úřad památkové péče
ÚV	ústřední výbor
VB	veřejná bezpečnost
ZŠ	základní škola

10. Seznam grafů

- Graf 1: Vývoj cestovního ruchu v letech 1964-1970 na území hlavního města Prahy
- Graf 2: Hosté v ubytovacích zařízeních v letech 1970-1980 na území hlavního města Prahy
- Graf 3: Procentuální rozložení turistů států východního a západního světa v Praze
- Graf 4: Vývoj kapacity HUZ ve vybraných letech na území hlavního města Prahy
- Graf 5: Vývoj počtu restauračních zařízení na území hlavního města Prahy
- Graf 6: Průběh zaměstnanosti v odvětví cestovního ruchu ve vybraných letech na území hlavního města Prahy
- Graf 7: Vývoj počtu turistů na území hlavního města Prahy v letech 1980-1989
- Graf 8: Procentuální rozložení turistů dle národnosti v letech 1986-1990 na území hlavního města Prahy
- Graf 9: Vývoj ubytovací kapacity HUZ v Praze v letech 1980-1989
- Graf 10: Vývoj počtu zaměstnanců v oboru cestovního ruchu v letech 1980-1989 na území hlavního města Prahy
- Graf 11: Vývoj počtu turistů na území hlavního města Prahy v letech 1990-1999
- Graf 12: Vývoj počtu turistů na území hlavního města Prahy v letech 2000-2008
- Graf 13: Počet zahraničních turistů dle národnosti na území hl. města Prahy v letech 2000-2007
- Graf 14: Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních podle měsíců v hlavním městě Praze v letech 2004-2006
- Graf 15: Vývoj kapacity ubytovacích zařízení ve vybraných letech

11. Seznam obrázků

Obr.1: Prostor suterénu Letohrádku královny Anny (Vlevo před, vpravo po rekonstrukci.)

Obr.2: Prostor suterénu Letohrádku královny Anny (Vlevo před, vpravo po rekonstrukci.)

Obr.3: Stav Rožmberského paláce před rekonstrukcí

Obr.4: Stav Rožmberského paláce před rekonstrukcí

Obr.5: Stav Rožmberského paláce po rekonstrukci

Obr.6: Stav Rožmberského paláce po rekonstrukci

Obr.7: Stav Rožmberského paláce po rekonstrukci

Obr.8: Stav Rožmberského paláce po rekonstrukci

Obr.9: II. nádvoří Pražského hradu

Obr.10: Jiřský klášter

Obr.11: Průčelí svatovítské katedrály

Obr.12: Jižní věž svatovítské katedrály

Obr.13: Oranžerie Pražského hradu

Obr.14: Oranžerie Pražského hradu

Obr.15: Průchod valem pražského mostu

Obr.16: Letohrádek královny Anny

Obr.17: Španělská synagoga, současný stav

Obr.18: Pinkasova synagoga, současný stav

Obr.19: Areál židovského hřbitova s detailem zrekonstruované hrobky Rabiho Löwa

Obr.20: Staronová synagoga

Obr.21: Židovská radnice

12. Seznam použité literatury

Sborníky:

- Český statistický úřad. *Statistická ročenka 1994 : Numeri Pragenses*. 1. vyd. Praha : Městská statistická správa, 1995. 320s. ISBN Neuvedeno
- Český statistický úřad. *Statistická ročenka 1999 : Numeri Pragenses*. 1. vyd. Praha : Český statistický úřad, 1999. 325s. ISBN 80-7223-229-0.
- Český statistický úřad. *Statistická ročenka 2000 : Numeri Pragenses*. 1. vyd. Praha : Český statistický úřad, 2000. 354s. ISBN 80-7223-372-6.
- Český statistický úřad. *Statistická ročenka 2001 : Numeri Pragenses*. 1. vyd. Praha : Český statistický úřad, 2001. 348s. ISBN 80-7223-654-7.
- Český statistický úřad. *Statistická ročenka 2002 : Numeri Pragenses*. 1. vyd. Praha : Český statistický úřad, 2002. 367s. ISBN 80-7223-883-3.
- Český statistický úřad. *Statistická ročenka 2003 : Numeri Pragenses*. 1. vyd. Praha : Český statistický úřad, 2003. 356s. ISBN 80-250-0562-3.
- Český statistický úřad. *Statistická ročenka 2004 : Numeri Pragenses*. 1. vyd. Praha : Český statistický úřad, 2004. 324s. ISBN 80-250-0891-6.
- Český statistický úřad. *Statistická ročenka 2005 : Numeri Pragenses*. 1. vyd. Praha : Český statistický úřad, 2005. 338s. ISBN 80-250-1151-8.
- Český statistický úřad. *Statistická ročenka 2006 : Numeri Pragenses*. 1. vyd. Praha : Český statistický úřad, 2006. 352s. ISBN 80-250-1360-X.
- Český statistický úřad. *Statistická ročenka 2007 : Numeri Pragenses*. 1. vyd. Praha : Český statistický úřad, 2007. 378s. ISBN 978-80-250-1609-1.
- Český statistický úřad. *Statistická ročenka 2008: Numeri Pragenses*. 1. vyd. Praha : Český statistický úřad, 2008. 365s. ISBN 978-80-250-1768-5.
- Český statistický úřad. *Statistická ročenka pražské metropolitní oblasti 1998*. 1. vyd. Praha : Český statistický úřad, 1998. 294s. ISBN 80-7223-128-6.
- Městská správa Českého statistického úřadu v Praze. *Statistická ročenka - hlavní město Praha 1976*. 1. vyd. Praha : Reprodukční středisko MS ČSÚ, 1976. 487s. ISBN Neuvedeno.
- Městská správa Českého statistického úřadu v Praze. *Statistická ročenka - hlavní město Praha 1979*. 1. vyd. Praha: Reprodukční středisko MS ČSÚ, 1979. 511s. ISBN Neuvedeno.

- Městská správa Českého statistického úřadu v Praze. *Statistická ročenka hlavního města ČSSR Prahy 1981*. 1. vyd. Praha: Reprodukční středisko MS ČSÚ, 1981. 498s. ISBN Neuvedeno.
- Městská správa Českého statistického úřadu v Praze. *Statistická ročenka - hlavní město Praha 1984*. 1. vyd. Praha : Městská správa Českého statistického úřadu v Praze, 1984. 465s. ISBN Neuvedeno.
- Městská správa Českého statistického úřadu v Praze. *Statistická ročenka - hlavní město Praha 1991*. 1. vyd. Praha : Městská správa Českého statistického úřadu v Praze, 1991. 473 s. ISBN Neuvedeno.
- Státní statistický archiv. *Statistická ročenka hlavního města Prahy roku 1968*. 1. vyd. Praha: Krajské oddělení Státního statistického úřadu, 1968. 320 s. ISBN 2-2573-68.
- Židovské muzeum v Praze. *Deset let*. 2004. vyd. Praha : Židovské muzeum v Praze, 2004. 65 s. ISBN 80-85608-90-1.

Internetové zdroje:

- DaM. *Rekonstrukce suterénu Letohrádku* [online]. 2005 [cit. 2009-05-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.dam.cz/archiv.php?cat=15&id=73>>.
- JUKL, V. *Informační server pražské radnice : Taxi Fair place zvyšují ochranu proti nepoctivým taxikářům* [online]. 2007 , 2.8.2007 [cit. 2008-03-09]. Dostupný z WWW: <http://magistrat.praha-mesto.cz/73798_Taxi-Fair-place-zvysuji-ochranu-proti-nepoctivym-taxikarum>.
- *Letiště Praha : Letiště Praha Ruzyně - Historie* [online]. 2004 [cit. 2009-03-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.letiste-ruzyne-praha.cz/letiste-info.htm>>.
- LOPATOVÁ, K. *Archiweb* [online]. 2008 , 3.10.2008 [cit. 2009-04-05]. Dostupný WWW:<<http://www.archiweb.cz/buildings.php?type=arch&action=show&id=1786>>.
- LUKEŠ, Z. *Proměny Pražského hradu ve dvacátém století* [online]. 2006 [cit. 2009-05-10]. Dostupný z WWW: <http://www.vsopraha.eu/storage/1170966719_sb_minulost_ph_6.pdf>.
- Národní památkový ústav. *Historie, vývoj* [online]. 2003- [cit. 2009-04-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.npu.cz/npu/souhrn/hist/302/>>.

Monografie

- CHOTĚBOŘ, P. *Pražský hrad*. 2. dopl. vyd. Praha : Pražské nakladatelství Jiřího Poláčka, 2003. 177 s. ISBN 80-86161-68-04.
- HESKOVÁ, M. *Cestovní ruch pro vyšší a vysoké školy*; 1. vydání; Fortuna; Praha; 2006; 223s.; ISBN 80-7168-948-3
- SVOBODA, J.E. *Praha 1945-2003*, 1. vydání, nakladatelství Libri; Praha; 2003, 357s., ISBN 80-7277-304-6
- VANČURA, J. *Naděje a zklamání*. 2. vydání. Praha : Mladá fronta. 1990; 157s. ISBN 80-204-0179-2
- VILÍMKOVÁ, M. *Židovské město pražské*. 1. vyd. Praha : Aventium, 1993. 231 s. ISBN 80-85277-23-9.

13. Seznam příloh

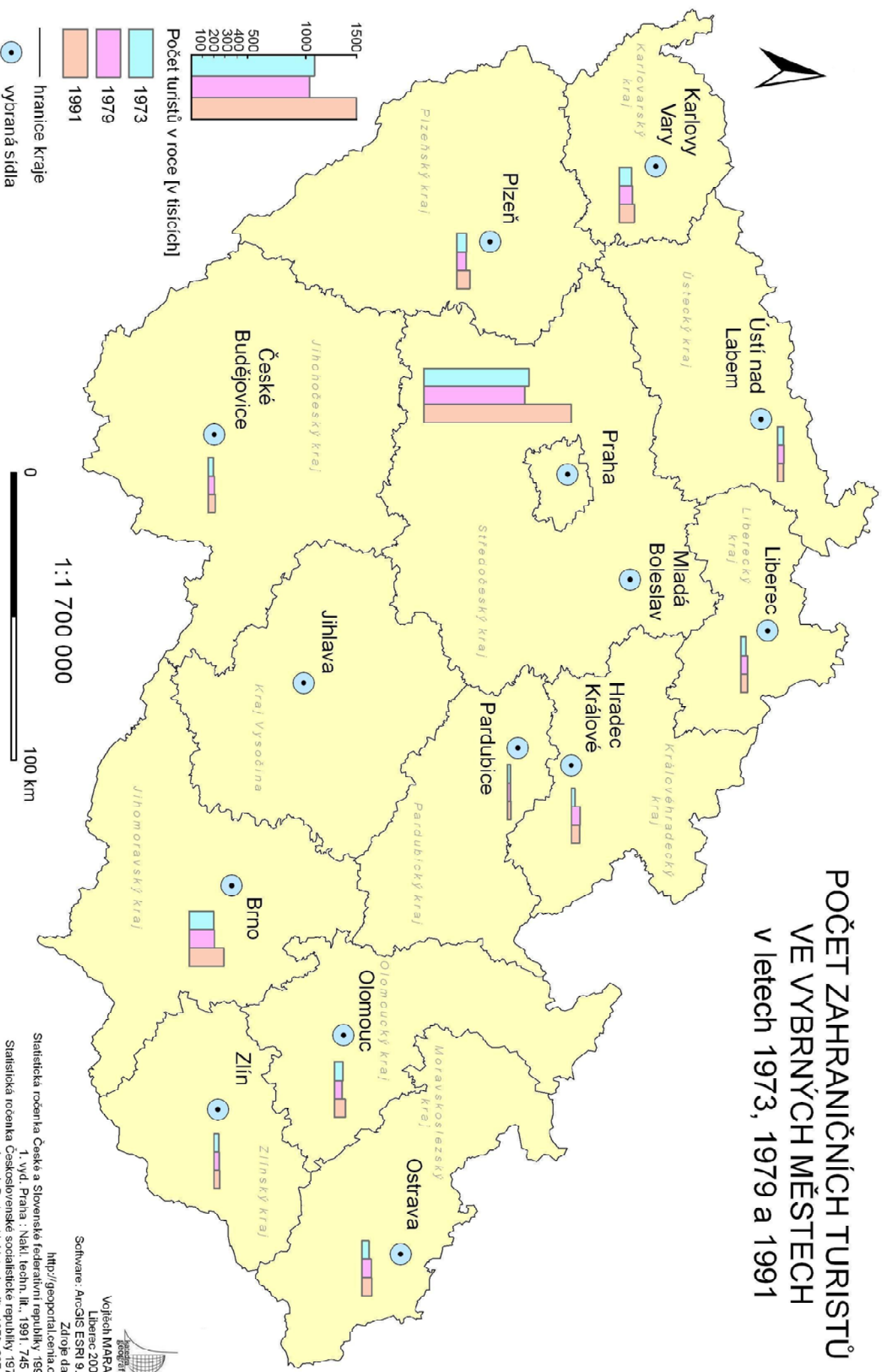
Příloha 1: Počet turistů ve vybraných městech v letech 1973, 1979 a 1991

Příloha 2: Kapacita hromadných ubytovacích zařízení v letech 1973, 1979, 1991 a 2007

Volná příloha: Plán prohlídky Prahy vhodný pro II. stupeň základní školy

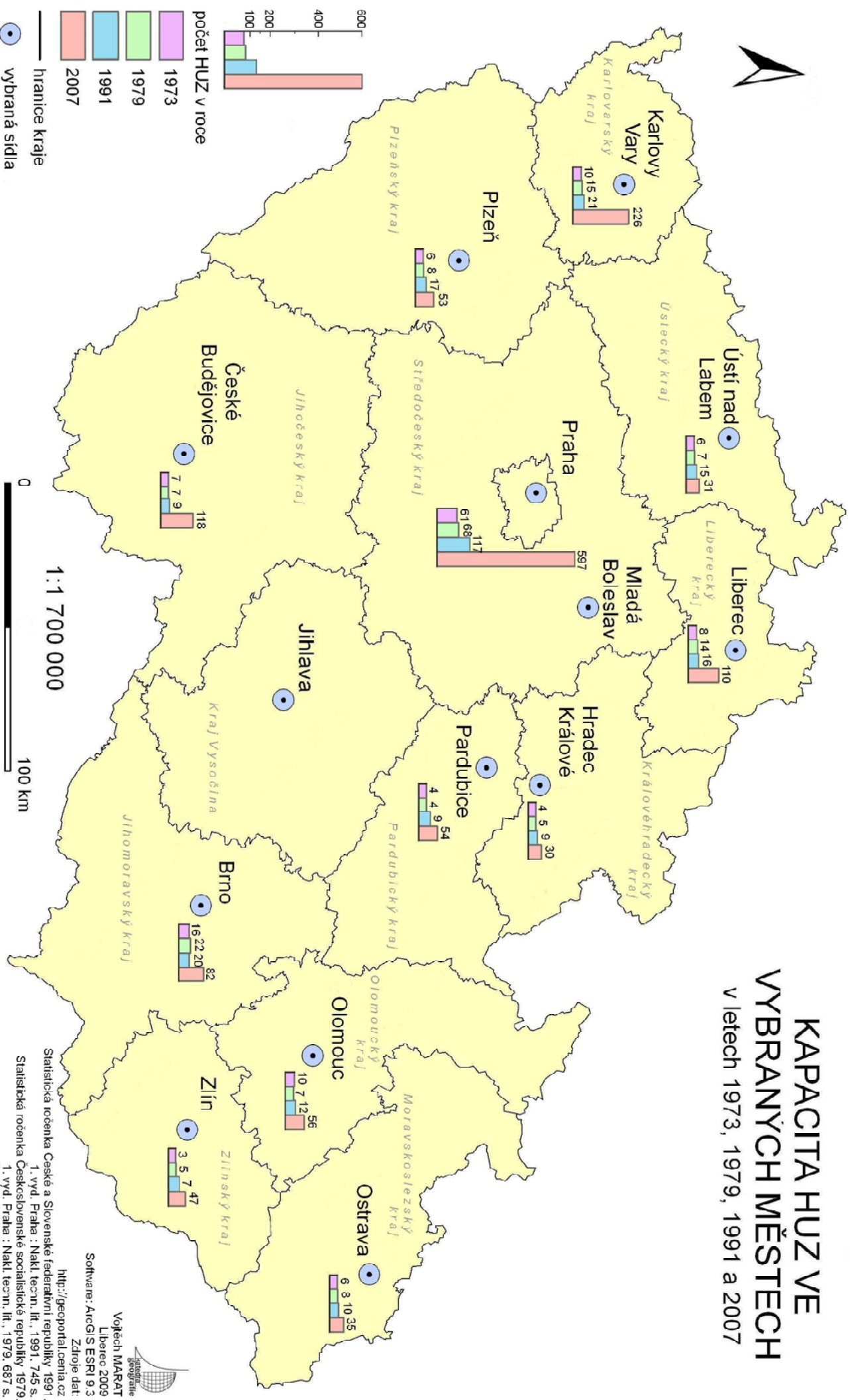

POČET ZAHRANIČNÍCH TURISTŮ VE VYBRANÝCH MĚSTECH v letech 1973, 1979 a 1991

KAPACITA HÚZ VE VYBRANÝCH MĚSTECH v letech 1973, 1979, 1991 a 2007

PLÁN PROHLÍDKY PRAHY

vhodný pro II. stupeň základní školy

● památka, nebo zajímavý objekt

— trasa prohlídky

1 NARODNÍ MUZEUM

Novorenesanční stavba od projektanta Josefa Šedl už se centrálním prostorem Pantheonu a výzdobou od umělce generace Národního divadla pochází z let 1885–1890.

2 STAVOVSKÉ DIVADLO

Jedna z nejvýznamnějších klasických sálek na území ČR. Byla dokončena v roce 1730.

3 STAROMĚSTSKÝ ORLOJ

Jeden z nejvýznamnějších dobových světů byl dokončen v roce 1410 Mikolášem z Kadaně

4 5 6

PRÁŽSKÉ ŽIDOVSKÉ GHETTO

Dřevěný vzhled pochází z konce 18. století, kdy bylo kompletně přestavěno. Z původního ghetto se zachovalo pouze 6 synagog. Židovská radnice a Starý židovský hřbitov. Nejvýznamnějším objektem je Starořevna synagoga.

7 KARLŮV MOST

Je nejstarší stojící most přes řeku Vltavu v Praze a druhý nejstarší dochovaný most v České republice. Karlův most nahradil přechodový most, stavba byla dokončena v roce 1402.

8 PRÁŽSKÝ HRAD

tradiční sídlo českých panovníků, od roku 1918 prezidenta republiky. Původní přístavba a upravení vznikl z řady záložného v B. státek jeden z největších hradních komplexů na světě.

9 KATEDRÁLA SVATEHO VÍTA

je domovním stávkou Pražského hradu, a s dělním kostelem pražského archidiecéze. Základní kamen byl položen roku 1344. Katedrála IV. Prose dlouhodobým vývojem a obnovou byla až na přelomu 19. a 20. století.

10 ORANŽERIE

skleník postavený v letech 1907-1909 na místě původně renesančního skleníku. Jedná se o stavbu ve stylu high-tech.

11 LETOHRÁDEK KRÁLOVNY ANNY

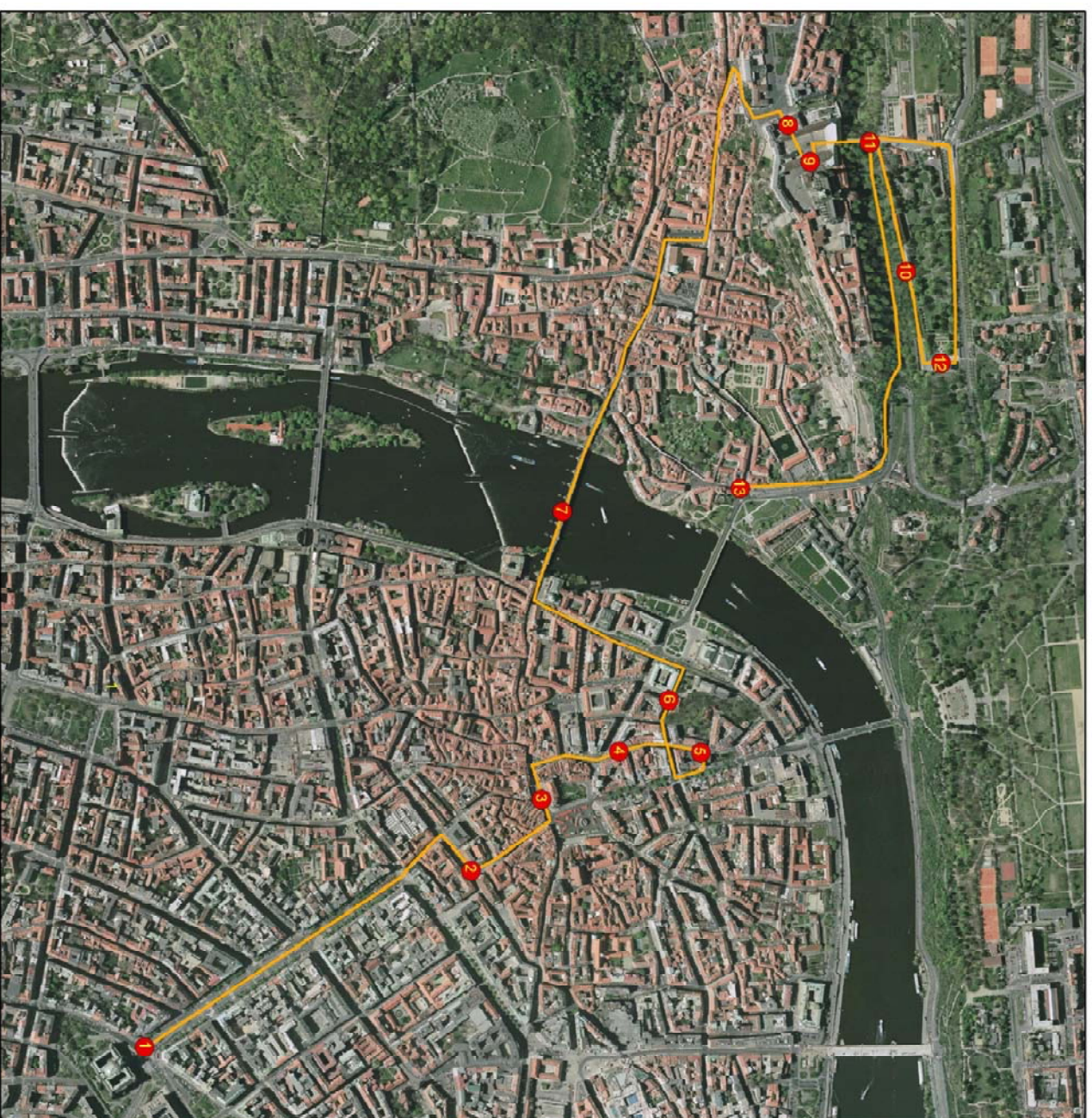
Letohrádek v renesančním stylu dal vystavět v letech 1538–1565 Ferdinand I. V průběhu let byl několikrát přestavován, poslední rekonstrukce proběhla v letech 2001-2002

12 PRŮCHOD VALEA PRAŽSKÉHO MOSTU

Přechodní Horního a Dolního letního příkopu, realizovaný v letech 1989-2002. Autor projektu Josef Pleštil za návrh obdržel prestižní cenu British Brick Award v roce 2004.

13 ZÁHRADY PRÁŽSKÉHO HRADU

V areálu Pražského hradu se nachází celkem sedm pleštilových záhrad. Areál spadá až ke stanicí metra Malostánská, kde končí.

1:10 000

0 250 m

Věšák MARAT

Liberec 2009

Software: ArcGIS ESRI 9.3

Zdroje dat:

<http://geoportal.cenia.cz>

www.praha.cz/pruvodce

Foto: autor